

Når mennesker mødes...

Idékatalog til interkulturel undervisning

Når mennesker mødes - idékatalog til interkulturel undervisning

Materialet er blevet til i et samarbejde mellem projekterne Interkulturel kompetence i læreruddannelsen (ICTT) og En verden af muligheder (Evam). Projekterne støttes af henholdsvis EU og Danidas Oplysningsbevilling. Nogle af øvelserne og aktiviteterne er udviklet i forbindelse med ICTT og Evam, mens andre stammer fra de medvirkende organisationer: AFS Interkultur, Ibis, Mellempøkeligt Samvirke og Statens Pædagogiske Forsøgscenter. Endelig bør vi nævne materialet "All Different - All Equal, Education Pack", European Youth Centre som en vigtig inspirationskilde.

Hele idékataloget findes også på www.evam.dk.

Redaktion:

Lene Godiksen - AFS Interkultur

Lotte Ærsøe - Ibis

Ellen Farr - Mellempøkeligt Samvirke

Carsten Skjoldborg - Statens Pædagogiske Forsøgscenter

Foto: Thorkild Jensen side 4/5, 34/35, 37, 42, 46, 53. Claus Bie side 48/49. Jan Kjær side 6/7, 16, 24, 50. Ulla Hauer side 8, 19, 28, 39, 40. Lene Godiksen side 10. Torben Ulrik Nissen forside og side 14/15, 57. Line Tornberg, plakat side 22. Mikkel Østergård side 33. Rene Jacobsen side 45. Jacob Ljørring side 55, 58, 59.

Copyright: ICTT/Evam, 2003

Kopiering er tilladt med kildeangivelse

Teksterne i hæftet må gerne citeres med tydelig kildeangivelse

Lay-out: MS-Grafisk

Tryk: Handy Print A/S

ISBN 87-988529-2-2

Pris: 35 kr, incl. moms og forsendelse

Henvendelse: SPF, tlf: 44 57 06 30, fax 44 57 06 66 (opgiv venligst tlfnr. ved faxbestilling)

INDHOLDSFORTEGNELSE

4 FORORD

6 HVAD ER MENINGEN?

- 6 Mellem Skylla og Karybdis, Karen Risager
- 9 Forståelse af os selv, hinanden og andre, Signe Rørdam Thomsen
- 11 En verden uden barrierer, Hans Peter Slente
- 12 Et nyt Danmarksbillede? Carsten Skjoldborg

14 HVOR HAR JEG ROD, HVOR GÅR MIN VERDEN HEN?

- 14 Sådan ser vi ud
- 14 Stamtræet
- 15 Ting fortæller
- 16 Familier
- 18 Når familien spiller en rolle
- 19 Når sproget taler for sig selv
- 20 Billeder af det gode liv
- 20 Ord på det gode liv
- 21 En Verdensborger

24 NÅR MENNESKER MØDES

- 24 Venner og uvenner
- 25 Forskel-lighed
- 25 Brobygning
- 26 Adopter et land
- 26 På sporet af mangfoldighed
- 27 Ansigt til ansigt - med en fremmed
- 28 De frivillige i Batanga
- 29 Spilletets regler
- 30 Den omvendte verden
- 32 Ungdoms-råd
- 32 Verdensrummet – hvad rummer verden?

34 NÅR VI DØMMER PÅ FORHÅND

- 34 Personportrætter
- 35 Førstehåndsindtryk
- 36 Landeøvelse
- 37 Cultionary – tegn og gæt
- 39 Etiketter
- 40 De nye lejere

42 VÆRDIER I UDVIKLING

- 42 Zulema
- 43 Vi vil ikke have hamburgere
- 44 Greven og Grevinden – et eventyr om skyld og ansvar
- 47 Grænser - os og dem
- 47 Hvad er meningen?

48 MED ANDRE ØJNE

- 48 Guvernør Hardings tale
- 50 The Secret Life of the Danes, Racism fra Time Out, Copenhagen, Penguin Travel
- 51 Fra syd til nord
- 52 Dette selvtilstrækkelige folk, Wolfgang E. Sharlipp
- 54 Ramanans oprør, Charlotte Aagaard
- 56 Start blenderen, Charlotte Aagard

60 LITTERATUR OG LINKS

FORORD

Er interkulturel kompetence noget, man kan lære som det at give hjertemassage eller lave en citronfromage? Eller er det kompetencer, som udvikles helt af sig selv, når man først er startet? Er der mon nogen, der har mere talent for det end andre, og kan man få karakterer i det?

Interkulturel kompetence er at søge nye veje, bygge broer og finde løsninger, der kan bruges i situationer, hvor mennesker fra forskellige kulturer mødes.

Vi er trygge ved det kendte, ved mennesker, der ligner os og har den samme baggrund som os selv. Men hvad gør vi, når vi møder det ukendte? Der kan let opstå misforståelser, uenigheder, konflikter eller ligefrem afvisning.

I skolen er der stor sandsynlighed for, at læreren og eleverne ikke kommer fra den samme baggrund - sandsynlighed for at der er flere elever i klassen, som har forskellige nationali-

teter, religion eller kommer fra familier, der ikke ligner den traditionelle danske kernefamilie. Det samme er tilfældet på arbejdspladsen, og hvor vi ellers færdes.

Det handler om kunne koble det nære med det fjerne, at tænke lokalt og samtidig vide, at vi er en del af den globale verden.

"Hvis børn ikke lærer, hvordan deres liv hænger sammen med resten af verden, giver vi dem en forkert uddannelse. I dag er det globale ikke noget, man kan skille ud og gemme til særlige forløb. Det skal være en del af al undervisning. For børnene skal leve i en multikulturel fremtid, hvor de er tæt forbundet med resten af verden."

Scott Sinclair

- engelsk skolelærer og leder af TIDE.

Nysgerrigheden er drivkraften. Det venlige spørgsmålstejn, stillet i tillid til, at den anden også har noget godt at byde på. Vi behøver ikke på forhånd at kunne alle de kulturelle koder til samtlige mennesker, vi møder på vor vej. Det, vi behøver, er at kunne forundres, før vi forarges. At turde sætte sig i den andens sted uden nødvendigvis at gøre dette til sit eget, man kunne også kalde det respekt, imødekommethed, anstændig opførsel og indlevelsessevne. I hvert fald er det nødvendigt for at skabe et samfund karakteriseret af "åndsfrihed, ligeværd og demokrati", som det hedder i folkeskolelovens formålsparagraf.

Og det er godt at øve sig i.

Når mennesker mødes er et idékatalog med øvelser i interkulturel læring til brug for undervisere i folkeskolen, men kan sagtens bruges på ungdoms- og voksenuddannelserne. Der er øvelser, hvor man konfronteres med egne og andres normer. Der er andre øvelser,

hvor man møder en kultur eller et værdisæt, som er meget forskelligt fra ens eget, men som ved nærmere eftersyn giver ny indsigt.

Der er korte og lange forløb, der kan bruges, som de er, eller udvikles af den enkelte underviser til at indgå i alle fag lige fra dansk over hjemkundskab til biologi. De kan bruges enkeltvis eller sættes sammen til et længere forløb. Øvelserne stammer fra mange forskellige sammenhænge og er derfor ikke bygget efter samme skabelon. Også her kan mangfoldigheden i måder at beskrive, instruere og gribe tingene an på forhåbentlig ses som en styrke og give ideer til mange spændende aktiviteter og forløb.

Vi håber, at materialet kan være til inspiration og glæde for både undervisere og elever. God fornøjelse!

HVAD ER MENINGEN?

Interkulturel forståelse - mellem Skylla og Karybdis

Karen Risager Roskilde Uniiversitetscenter,
Studieleder for faget Kultur- og Sprogmode
studier

► Den gæve helt Odysseus kom som bekendt på sin lange rejse over Middelhavet til et sted hvor han skulle sejle sit skib gennem en smal rende. På den ene side boede Skylla, et frygteligt uhyre. På den anden side var Karybdis, en farlig malstrøm. Men Odysseus så farerne i øjnene, og det lykkedes ham at føre sit skib frelst igennem.

At arbejde med kulturelle forskelle og ligheder foregår også i et farligt farvand.

På den ene side er der Skylla: BAGATELLISE-RING. Den basale enhed i den danske skolegang er 'klassen' der holdes sammen gennem så mange år som muligt. Traditionen indbyder

til at man bagatelliserer eller helt overser de forskelle der altid vil være i den enkelte klasse: kønsmæssige, sociale, familiemæssige, og nu i mange tilfælde også sproglige, etniske og religiøse. Der kan være tale om en vis konfliktskyhed - lad os nu ikke rode op i eventuelle modsætninger; vi er jo alle dybest set ens, og vi skal jo prøve at holde sammen på klassen med alle dens fælles opgaver. På denne måde lever de kulturelle stereotyper som vi alle har, videre i det skjulte, og oplysning om eventuel diskrimination og ulighed kommer ikke op til overfladen. Dette handler om alle slags forskelle - køn, familieforhold osv., men det er især de sproglige, etniske og religiøse der står i forgrunden når vi taler om 'interkulturel forståelse'.

Men selv om det er værd at fastholde at alle mennesker i princippet har samme psykiske og sociale potentiale, er det også værd at få den faktiske mangfoldighed og kompleksitet frem i lyset.

På den anden side er der Karybdis: KULTU-

RALISERING. Når man prøver at modvirke bagatelliseringen eller usynliggørelsen af kulturelle forskelle, kan man let havne i den anden grøft: lægge for megen vægt på eksistensen af nogle bestemte kollektive identiteter: 'kulturer', 'pakistanere', 'etniske minoriteter', 'tosprogede elever/lærere', 'andengenerationsindvandrere', 'nydanskere' osv.

Kulturalisering, eller mere specifikt: etnificering, er tendensen til at betragte 'kulturelt tilhørsforhold' som den vigtigste kategori at klassificere mennesker i. Kulturalisering er også tendensen til at give 'kultur' forklaringsværdi over for bestemte måder at handle og tænke på: Man kan f.eks. mene at personer handler og tænker på den måde de gør, fordi de tilhører den og den 'kultur'.

Når man taler om den multikulturelle klasse, og opfatter den som sammensat af en række repræsentanter for bestemte kulturer, er det et eksempel på kulturalisering: F.eks. i denne

klasse har vi fem danskere, tre tyrkere, fire pakistanere, to bosniere og en tysker. Et andet eksempel på kulturalisering er den mere traditionelle forståelse af begrebet interkulturel kommunikation: Hvor man forstår interkulturel kommunikation som kommunikation mellem personer der repræsenterer hver deres 'kultur': f.eks. en dansker og en somalier. Når kulturalisering er farlig, så er det fordi den meget let kan blive til en rubricering der er urimeligt generaliserende og måske også fordomsfuld.

Frelst igennem? **INDIVIDUALISERING OG SITUATIONSFORNEMMELSE.** For at undgå kulturaliseringens og etnificeringens spændetrøje, må man sætte det enkelte individ i centrum: Vi er alle unikke individer med hver vores særlige familiemæssige, sociale, kulturelle og sproglige baggrund. Vi identificerer os også forskelligt: For nogle mennesker er national identitet afgørende, for andre er det livsstilen, eller religionen, eller kønnet. I nogle situationer betyder den sproglige identitet meget, i

andre situationer er den uden betydning. Vi er i en vis forstand alle flerkulturelle og flersprogede individer i en internationaliseret verden.

Det betyder ikke at det ikke er meget relevant at beskæftige sig med hvad 'danskhed' kan være, eller hvad palæstinensere kan mene om palæstinensisk identitet, eller hvilke forestillinger danske elever har om Afrika. Men det er vigtigt at få mangfoldigheden frem. De mange kulturelle og sproglige ressourcer i en klasse er kun en berigelse hvis man kan lege med dem, bruge dem kreativt og i et frugtbart og fordomsfrit samarbejde der ikke sætter faste etiketter på folk. Interkulturel forståelse er forståelsen af at menneskers måder at handle på, og deres perspektiver på verden, kan være meget forskellige, men at dette ikke udelukkende beror på hvilken 'kultur' man kommer fra.

Individualisering står ikke i modsætning til det fælles. Men fællesskabet består af individer der ikke tilhører faste og statiske grupper (som f.eks. bestemte etniske grupper), men samler sig i de grupper som til enhver tid er vigtige for dem. Klassens fællesskab er under alle omstændigheder vigtigt og skal støttes fordi det er, eller bør være, et politisk forum for debat og beslutninger. Ligesom det nationalstatslige medborgerskab er vigtigt at fastholde og styrke på tværs af kulturelle og sproglige forskelle.

At arbejde med kulturelle forskelle kræver situationsfornemmelse. I nogle situationer kan det være produktivt at pege på forskellige kulturelle og sproglige ressourcer, i andre ikke. Ved nogle lejligheder kan det lade sig gøre at få nogle ordentlige diskussioner af diskrimination og racisme, ved andre lejligheder vil sådanne temaer være kontraproduktive og måske føre til yderligere fordomme og kulturalisering.

Interkulturel kompetence omfatter både viden om verden og færdigheder i selv at opsøge viden og lære mere. Det omfatter også fleksibilitet i omgangen med mange forskellige mennesker og i mange forskellige situationer.

Allermest handler det måske om at kunne sætte sig ind i hvordan verden kan se ud med andre menneskers øjne, og det kræver både overskud og øvelse.

Det at udvikle interkulturel kompetence er således et livslangt projekt, for eleverne, men jo også for lærerne. Også for læreren gælder det om at se sig selv som resultat af en helt specifik biografi: særlige opvækstforhold i en bestemt del af verden og i en bestemt tid, særlige erfaringer og oplevelser i ind- og udland osv. Når lærerne på en skole lægger deres individuelle biografier og særlige interkulturelle kompetencer sammen, kan der komme en spændende kollektiv ressource ud af det.

Forståelse af os selv, hinanden og andre

Signe Rørdam Thomsen,
folkeskolelærer

► Thomas' far arbejder i Benin, hans mor er fra Filipinerne, Christoffers far er amerikaner og hans morbror bor i Mozambique, Kristina har været på ferie i Spanien, Editas forældre er fra Makedonien, Antons far har været i mere end 20 lande, fordi han er journalist og godt kan lide at rejse. På tirsdag får vi besøg af to flygtningebørn - Zikria og Elias.

Sådan er der sikkert mange klasser, der ser ud i folkeskolen. En ganske almindelig 3. klasse. Med et væld af erfaringer og viden, der hele tiden kan blive en del af hverdagen og den fælles kultur i klassen.

Jeg vil gerne have at undervisningen er tilrettelagt, så eleverne har mulighed for at genkende og bidrage med noget, de selv kender til. Eleverne skal bruge deres erfaringer i undervisningen, og lære af hinandens viden. Det kan være, når det handler om forskellige måder at gøre tingene på hjemme. Det kan også være, når det drejer sig om noget ude i verden.

Når vi i klassen taler om Frankrig, så er det en gave, at Nikolaj har været i Paris og kan fortælle om Eifeltårnet. Hvis vi taler om køer, bliver det mere håndgribeligt, når Edita fortæller om deres køer i Makedonien. Når klassen lærer om gadebørn i Bolivia og måden de tjener penge på, er der flere elever, der kan fortælle om gadebørn, de har set, og hvad pengene hedder i Tyrkiet eller resten af Europa. Da Christoffer fortalte om sin tur til Amerika, udbroder en klassekammerat: "Det er faktisk ret spændende".

Der er utrolig mange anledninger til at lære af hinandens forskellige erfaringer. Elevernes

egen viden om og oplevelse af kultur bliver en del af klassens fællesskab og kultur. Klassen får et interkulturelt grundlag.

Men jeg ved jo ikke altid hvilke erfaringer, det er eleverne har. Jeg må lytte meget til eleverne, for at danne mig et billede af deres mulige bidrag. Det synes jeg er svært, men det får mig til at reflektere. Verden ser anderledes ud, end det jeg kender til, og de bøger jeg underviser ud fra.

Jeg må hele tiden være lydhør overfor viden, jeg ikke kender. For det kan forbinde undervisningen til andre steder i verden eller give kendskab til måder at gøre tingene på hjemme hos nogen på Frederiksberg. Ved at lære om hinanden og af hinanden lærer vi om verden. Ved at lære om verden er der en anledning til at lære om hinanden.

I 3. b er der nogle tirsdage kommet to flygtningebørn på besøg, Zikria og Elias. De skal lære at kende vores måde at gøre tingene på, vores vaner og traditioner. De møder vores ørkenrotter, lærer at fortælle fra frikvarteret. Eleverne i klassen tager sig af dem, de bliver kammerater og leger. På et tidspunkt begyndte Elias at tale 'grimt'. Så kom Christoffer hen og sagde, at nu var Elias altså ikke sød længere. I den situation skulle jeg finde ud af, hvad der foregik. Jeg må bruge min interkulturelle forståelse, for at hjælpe til at Christoffer og Elias igen begynder at lege. Christoffer taler tit selv grimt, men i dette tilfælde pegede han på klassens fælles kultur og normer. Normerne og reglerne blev synliggjort ved besøg af nogen udefra.

Christoffer kender reglerne i klassen, og han bryder dem ofte. Elias bryder dem i den bestemte situation, men han kender dem heller ikke. Fællesskabet og 'kultur'-mødet skal rumme både Elias og Christoffer, så de kan lege videre.

Interkulturel forståelse har jeg ikke kun brug for i forbindelse med undervisningen og ele-

verne. Jeg bruger den også, når jeg taler med forældrene i 3.b. Vores værdier og indfaldsvinkler kan være meget forskellige, blandt andet fordi jeg er lærer, og de er forældre. F.eks. har jeg gentagne gange diskuteret med Editas far, om Edita skal på fritidshjem, og forklaret hvordan det kan styrke hende sprogligt, i sociale sammenhænge og i forhold til hendes selvforståelse. Men en dag sagde Editas far til mig, at han jo synes, at det er vigtigt, at Edita er sammen med sin mor og sine søskende. "Familien er vigtig," sagde han. Pludselig handlede vores samtale om meget grundlæggende værdier. Jeg synes også, at familien er vigtig, med nærheden, det tætte fællesskab og ansvaret for hinanden. Frem for at vi alle er borgere i samfundets forskellige institutioner.

Men det er utroligt svært at sige, hvad der er det rigtige. Jeg måtte bruge al min åbenhed, lydhørhed og interkulturelle forståelse for at acceptere Editas fars synspunkt og valg for sit barn. Jeg ved oprigtigt talt ikke, om jeg bare blev mundlam i situationen, eller om jeg dybest set respekterer, hvad han vælger for

sine børn. På den ene side tænker jeg, at hans beslutning er med til at hindre, at Edita får flere valgmuligheder i samfundet end hendes mor har haft. På den anden side ved jeg også, at der kan opstå store kulturelle problemer mellem børn og forældre i minoritetsfamilier. Og så er det vel vigtigt, at familien har et godt sammenhold.

Interkulturel forståelse eller interkulturel kompetence i min hverdag er ikke en række løsningsmodeller for arbejde med kulturer. Men det er en indsigt og opmærksomhed på, at ting og episoder kan ses fra forskellige sider. Det er et udgangspunkt for refleksion og handlen på den baggrund.

Det er vigtigt både i en klasse med forskellige kulturer og i en klasse, hvor der ikke er så megen 'kulturel' forskellighed. Interkulturel forståelse som udgangspunkt i klassen, er en lydhørhed for den enkelte elev, en åbenhed for det multikulturelle samfund og en styrke i en hverdag, hvor det globale og fjerne bliver en naturlig del af den nære virkelighed.

En verden uden barrierer

Hans Peter Slente

Afsætningspolitisk chef for Dansk Industri

► Nationalstaten Danmark danner udgangspunkt for mangt og meget. Vi taler om den danske velfærdsstat, Danmark og danskhed med stor entusiasme. Noget, som i vores verdensbillede er unikt dansk. Og vi er ikke sene til at berømme det danske som det bedste i verden.

Det er dejligt som dansker at have andel i en fælles historie, et fælles tankesæt, en fælles kultur. Men hvordan ser det ud fremover?

Den danske befolkning består i stigende grad af personer med en anden etnisk oprindelse end dansk. Og stadig flere danskere vælger at slå sig ned midlertidigt eller permanent i udlandet. Kan en fælles danskhed bevares? Giver begrebet praktisk mening længere?

Danske virksomheder går foran i globaliseringen. Danmark er hjemsted for mange, meget internationalt orienterede virksomheder, som eksporterer til store dele af verden. Det er ikke usædvanligt i dag, at selv meget små virksomheder eksporterer en stor del af deres produktion. Også stadig flere etablerer strategiske alliancer i udlandet med underleverandører eller etablerer egentlig egen produktion. Tendensen er klar, at danske virksomheder i disse år ekspanderer - men vel at mærke i udlandet. For mange virksomheder handler overlevelsen simpelthen om at anlægge en global strategi og begå sig internationalt.

Men også inden for Danmarks grænser mærkes internationaliseringen. Virksomheder bukker under for øget konkurrencepres udefra - eller nye teknologiske og forretningsmæssige alliancer er med til at modernisere den danske produktion og tilføre ny konkurrencekraft. Danske virksomheder er i stigende grad tekno-

logisk og vidensmæssigt integreret med udlandet - det være sig i produktions- eller forskningsmiljøer. Og virksomhederne konkurrerer om aktie- og lånekapital på de internationale markeder i konkurrence med hinanden.

I en tid, hvor økonomien globaliseres med stigende fart, og hvor også stadig flere politiske beslutninger træffes eller samordnes internationalt i eksempelvis EU samt WTO og FN, har Danmark brug for at se udad. Vi må rydde alle barrierer af vejen for, at Danmark kan drage mest mulig nytte af globaliseringen og bidrage bedst muligt ikke bare til Danmarks, men til verdens ve og vel.

Til det er der behov for, at vi danskere står stærkest muligt rustet. Danmark som samfund bør være konkurrencedygtigt sammenlignet med andre lande for at fastholde arbejdspladser og tiltrække udenlandsk viden, medarbejdere og kapital. Udover de hårde konkurrenceparametre som løn- og skatteforhold samt forsknings- og uddannelsespolitik findes der blødere elementer, som er nok så vigtige for at tiltrække og fastholde udlandets interesse for Danmark. Det gælder for eksempel vores sprogkundskaber og kulturforståelse, som begge er særdeles vigtige elementer af Danmarks konkurrencekraft på længere sigt.

Samme kompetencer efterspørges i øvrigt også af globalt orienterede danske virksomheder: Medarbejdere, som kan fungere ikke blot i Danmark, men som man kan være trygge ved at udstationere i kortere eller længere perioder, og som kan fungere i et internationalt virksomhedsmiljø - måske i Danmark - er i høj kurs. Her tæller international erfaring fra studier samt anden form for international dannelse og udsyn utrolig højt.

Virksomhederne går foran i ansættelsen af nye indbyggere i Danmark. Erhvervslivet har brug for folk med mange forskellige kompetenceprofiler, og derfor er der blandt virksom-

hederne interesse for en relativt let adgang for udlændinge til det danske arbejdsmarked. Særligt de, som har specielle kompetencer at bidrage med, er meget efterspurgt i forskningstunge virksomheder. Erhvervslivet ser ikke øget indvandring som et problem - tvært imod viser en simpel demografisk fremskrivning, at Danmark har brug for flere mennesker til at løfte forsørgelsen af de store generationer af ældre og til at holde et erhvervsliv i gang. Derfor er erhvervslivet også tilhænger af et frit arbejdsmarked med de nye EU-medlemslande uden lange overgangsordninger samt af diverse former for ordninger, som kan tilvejebringe udenlandske medarbejdere til Danmark - særligt forskere og andre specialister.

I en verden, hvor virksomhedernes overlevelse beror på et globalt udsyn og strategi, er der ikke plads til at se på Danmark alene. Globaliseringspresset på virksomhederne kan i længden medvirke til at internationalisere alle dele af det danske samfund og fjerne barriererne mellem kulturer. Om de så er juridiske, økonomiske, kulturelle eller religiøse. Medarbejdernes etniske og nationale tilhørsforhold betyder stadig mindre for virksomhederne - de tænker internationalt. I virksomhedernes verden bringes folk sammen - og det vil i sidste ende også øge forståelsen af kulturerne imellem.

Et nyt Danmarksbillede?

Carsten Skjoldborg,
Statens Pædagogiske Forsøgscenter

► **Forskellighed er vores styrke. Vores børn er interkulturelle.**

Sådan står der på to plakater udsendt af det bolivianske undervisningsministerium. Tænk hvis vi i Danmark udsendte lignende signaler!

Godt nok hedder det i formålet i Lov om folkeskolen fra 1993:

"Folkeskolen skal gøre eleverne fortrolige med dansk kultur og bidrage til deres forståelse for andre kulturer."

For en overfladisk betragtning kan det jo lyde meget tilforladeligt. Men når man nærlæser bemærkningerne og forfatterens intentioner, tegner der sig et andet billede.

I bemærkningerne til det oprindelige lovfor-slags bestemmelser hedder det:

"Det foreslås at tilføje den hidtil gældende formålsparagraf en kulturel dimension, idet det udtrykkeligt understreges, at skolen skal gøre eleverne fortrolige med dansk kultur, hvorved forstås det danske folks fælles erfaringer udtrykt gennem kristendommen, kunsten, litteraturen og historien, og give eleverne forståelse for andre kulturer, indvandre-grupper er præget af."

I et interview i weekendavisen den 1.-7. marts 2002 anførte en af folkeskolelovens fædre fhv. undervisningsminister og nuværende integrationsminister Bertel Haarder følgende:

"Jeg skrev det selv i folkeskolelovens formålsparagraf. Man skal være fortrolig med sin egen kultur, og man skal have kendskab til andre kulturer. Deri ligger en klar diskrimina-

tion. Dansk kultur er vigtigere end andre kulturer. Da jeg som undervisningsminister satte den bibelske fortælling i centrum for kristendomsundervisningen, så var det klar diskrimination. Man skal være fortrolig med den bibelske fortælling, og man skal have kendskab til andre religioner. Det er diskrimination, og sådan skal det være. Tilsvarende i dansktimerne. Der læser man dansk litteratur - det er vigtigere end udenlandsk litteratur. Derfor siger jeg, at al snak om kulturlighed og religionslighed, det er nonsens. Danmark er nu engang et dansk samfund. Det er danskerne, der bestemmer."

Tilsvarende anfører Bertel Haarder i et interview i Kristeligt Dagblad den 7. december 2001: "I Danmark skal det danske have særbehandling. Selvfølgelig. Alt andet er at kaste vrage på kulturen".

Parallelt med Bertel Haarders udtalelser er der tilsyneladende sket noget med omverdenens opfattelse af os.

"Sagen er, at et nyt billede af Danmark er ved at samle sig i nogle af de miljøer i ind- og udland, der er vigtigst for udviklingen af dansk konkurrence- og andre evner. 90'ernes Danmarksbilleder forenede humanisme og dynamik. Vi fremstod som verdensmestrene i økonomi, der vandt europamesterskabet i fodbold, filmpriser og kampen mod ungdomsarbejdsløsheden. Vi turde sige EU og Kina midt imod, og vi rakte ud imod Skåne og Baltikum. Det Danmarksbillede er guld værd, både i bogstavelig og i overført forstand. De brikker, der pusles med i dag, vil i sidste ende udgøre et meget mindre flatterende billede. Det forestiller et bonderøvsland med en horisont, der snerrer om panden - for nu at udtrykke det brutalt. I en globaliseret verden er sådan et image noget nær livsfarligt".

Sådan skrev Ugebrevet Mandag Morgen den 30. april 2001.

Desværre udbygges Mandag Morgens nye Danmarksbillede af engelsksprogede rejseguides, internationale undersøgelser, udtalelser fra herboende udlændinge og senest bogen "Er vi så forbeholdne".

"But Danes are also one of the most nationalistic races in Europe... The dark side of this often intense patriotism is a deep running xenophobia."

Time Out, Copenhagen, Penguin Travel

"Måske er danskerne kun åbne, når de kan være det udadtil gennem rejser, studieophold, litteratur osv., men hele tiden med mulighed for at kunne komme hjem til sig selv. Når det tværkulturelle rykker tættere på, bliver en del af samfundet, arbejdspladsen, hverdagslivet, når det kort sagt bliver mere forpligtigende, så kniber det med åbenheden."

Kompetencerådet 1999

Hvad ville der mon ske med omverdenens og vores eget Danmarksbillede, hvis vi i lighed med Bolivia og Sverige udnævnte Danmark til et multietnisk samfund? Og hvad ville det betyde, hvis Danmark i lighed med Sverige fik en diskrimineringsombudsmand i stedet for en integrationsminister, der gør en dyd ud af at diskriminere. Signalværdien ville være betydelig. I stedet for hele tiden at fokusere på rødt lys for stop og fare ville signalet skifte til grønt: Gå så, kom så i gang, lad os se forskellighed og mangfoldighed som en styrke og en mulighed.

Forhåbentlig kan ideerne og aktiviteterne i dette katalog være med til at få os til at værdsætte forskellighed, gøre danske børn og unge mere åbne over for det tværkulturelle, også når det bliver forpligtigende, og genskabe et Danmarksbillede, vi kan være stolte af.

HVOR HAR JEG ROD, HVOR GÅR MIN VERDEN HEN?

Sådan ser vi ud

Bh - 3

Hver elev får udleveret et stort stykke papir. Parvis/gruppevis aftegner eleverne hinandens silhuetter – hoveder eller hele kroppe. Tegningerne hænges op i klasseværelset. Eleverne kan forsøge at gætte, hvem der er hvem. Man kan også tegne kroppe, der sammensættes af forskellige elevers kropsdele.

Samtale: Hvilke forskelle kan der være på kroppe: Hudfarve, hårfarve, og type, manglende kropsdele osv. Hvorfor ser vi forskellige ud? Kan man lave om på sin krop?

Stamtræet

4-10 klasse

Ved du, hvorfor du er blevet til den person, du er? Kender du dit stamtræ? Kender du din families baggrund?

Prøv at føre dit stamtræ så langt tilbage som muligt. Hvad hedder din mor og far? Hvornår er de født? Hvor blev de født? Hvad hedder din mormor, morfar, farfar, farmor, oldemor, oldefar, tip.... Hvornår og hvor blev de født? Hvor mange forskellige lande på jorden stammer din slægt fra? Ved siden af stamtræet kan du skrive små fortællinger om din families historie. Hvad har de egentlig foretaget sig? Var nogen af dem mon: Aktive i kvindebevægelsen? Påvirket af Vietnamkrigen? I Paris i 1968? Elvisfan i 50'erne? Optaget af konflikten i Mellemøsten i 1948? Frihedskæmpere under Danmarks besættelse? Arbejdsløse i 30'erne? Ude at danse Charleston i 20'erne? Ramt af den spanske syge i 1917? Ramt af den store lock-out i 1899? Soldater i 1864?

Dit stamtræ skal præsenteres på et ark karton i a-1 format, som en tegning, et maleri, en collage eller ... Selve billedet skal ikke nødvendigvis fremstilles som et træ, men så vidt

muligt på en måde, der afspejler din families historie. Du har max 15 minutter til at fremlægge resultatet af dit arbejde i klassen

Ting fortæller

1-10 klasse

Vi forbinder forskellige følelser, minder eller funktioner med ting. Forskellige kulturer og nationaliteter tillægger ting forskellig betydning.

Bed eleverne om at medbringe en ting hver hjemmefra, som har betydning for dem og deres familie. Det kan være en madvare, en beklædningsgenstand, en pyntegenstand, brugskunst eller andet, som har kulturel, ceremoniel, religiøs eller anden betydning for eleven og hans/hendes familie.

Det må meget gerne være ting, som er specielle eller egnesspecifikke.

Alle genstandene lægges sammen i en pose eller kurv. Lad eleverne sidde i rundkreds, så alle kan se hinanden. Lad hver elev tage en ting op uden at se, hvad der er i posen. Når alle har en ting, spørg da om der er nogen, som vil fortælle, hvad de har fået. Hvis eleven er i tvivl, så lad ham eller hende prøve at gætte. Spørg derefter gruppen om der er andre, der kan fortælle, hvad de har fået.

Når der ikke er flere, der vil fortælle om deres ting, sætter eleverne sig enten alene eller to og to og tegner en tegning, skriver en lille novelle eller et digt om deres ting. Efterfølgende kan eleverne lave en udstilling i klassen eller læse novellerne/digtene op for hinanden.

Vælg selv om det kun skal være én type genstande som skal være i posen f.eks. en madvare/-ingrediens, eller om det kan være hvilken som helst ting. Alternativt kan læreren vælge at samle en pose af ting fra en bestemt kultur, et land, eller andet.

Øvelsen er oplagt til sprogfagene, men er også anvendelig i geografi, religion, matematik, historie, billedkunst - hvor faget kan bestemme, hvilken type genstande posen indeholder og hvilke opgaver, der skal løses med udgangspunkt i genstanden.

Familier

4-10 klasse

Med undervisning i omverdensforståelse skabes et kulturmøde via tanke, tale og indlevelsessevne. Det sker ved at arbejde med et tema eller en problemstilling, der er fælles for alle mennesker, uanset hvor de bor. Og ved at sætte denne problemstilling i relation til både elevernes egen kultur og en anden kultur.

Nedenstående eksempel har familien som tema, men kan overføres til mange andre temaer og tilpasses den enkelte klasse og

klassetrin. Formålet med at opnå en omverdensforståelse er at eleverne:

- bliver bedre til at forstå egne og andres holdninger og værdier
- forholder sig fordomsfrit, undersøgende og spørgende til deres omverden
- tænker selvstændigt, logisk og analyserende
- får en øget viden om og indblik i samspillet mellem natur og kultur

Optimalt tager man udgangspunkt i nogle spørgsmål rejst af eleverne, eller i nogle fælles erfaringer, der så gøres til genstand for undren. Dette undervisningseksempel tager afsæt i en elevs beretning om sin far og mor, der skulle skilles. Det blev startskuddet for et tema om familien.

Klassen sættes i rundkreds og fortæller hinanden om den nærmeste familie: de mennesker, de bor sammen med. Svarene samles til et "ide-mylder" på tavlen, og overføres senere

til karton, som sættes på opslagstavlen og fungerer som oplæg til en fælles samtale om forskelle og ligheder i familierne.

Fælles baggrundsfase

Lærerne læser udvalgte historier op og viser film. Nogle af historierne er "lytte-oplevelse-tænke" historier. Andre er snakkehistorier, hvor klassen enten frit diskuterer indhold, forståelse, holdninger m.m. Atter andre arbejder eleverne parvis videre med, enten ved selv at skrive ny slutning på historien eller tegne og skrive om en af familierne i bogen eller filmen.

En bedsteforælder besøger klassen og fortæller om sin familie på landet for 50 år siden, ligesom en storesøster til en af eleverne præsenterer sit kollektiv som sin familie.

Første arbejdsfase

Eleverne forbereder parvis de spørgsmål, de ønsker besvaret inden for emnet. Alle spørgsmål samles på tavlen.

Det kan være spørgsmål som:

- hvor små / store kan familier være?
- var familier anderledes i gamle dage? Hvordan?
- hvordan ser et stamtræ ud i familier, hvor forældrene er skilt?
- hvem laver hvad i familierne?
- hvem bestemmer over hvem i familierne?
- hvad laver familien sammen til hverdag?
- er der bestemte årstider / fester m.m., hvor hele familien mødes? Hvorfor?
- kan man have en "familie", man ikke er i biologisk familie med? Hvorfor?
- skal man elske sin familie? Hvorfor?

Eleverne arbejder gruppevis med at besvare de spørgsmål, de har valgt. Klassen beslutter i fællesskab fremlæggelsesformen og lærerne støtter ved at præcisere arbejdsopgøvelserne, finde informationer, udfærdige spørgeskemaer, udskrive interviewsvar m.m. Første arbejds-

fase afsluttes med en fælles opsummering af forskelligheder i vort danske familiemønster, og fordele og ulemper ved de forskellige familieformer.

Anden arbejdsfase

Eleverne præsenteres nu for et område og dets familier, et andet sted på Jorden. Her er stor hjælp at hente i materialekufferter fra andre kulturer med lysbilleder, genstande, tøj, plancher, bøger m.m. Man kan desuden invitere herboende gæstelærere med kendskab til det valgte område.

Ud fra denne præsentation overfører eleverne mange af de spørgsmål, de har arbejdet med i forhold til de danske familier.

- hvor store er familierne?
- hvem bor sammen med hvem? Hvorfor?
- hvem bestemmer hvad i familien?
- hvem laver hvad i familien?
- hvordan er en families hverdag?
- hvad er forskellene og lighederne i forhold til danske familier?

Fremlæggelse

Klassen inddeles i grupper og laver et program for en forældreaften.

Der kan forberedes

- lysbilledserie om familien her og der (fotos fra de anvendte serier fra det andet område kan anvendes)
- et teaterstykke om livet i en familie i Danmark og i det andet område (tøj og genstande fra materialekufferter kan bruges)
- plancher om mange forskellige familieformer, både her og der
- en digtsamling om, hvad en familie skal være der for, om problemer, kærlighed og tryk
- en elev/forældrebog, hvor forældrene individuelt og anonymt har skrevet deres "10 bud til vores børn", og eleverne individuelt og anonymt har skrevet deres "10 bud til vore forældre".

Når familien spiller en rolle

7-10 klasse

Hvad er en god og tryk familie?

Beskriv din ønskefamilie. Når du skal have din egen familie engang, hvordan skal den så være?

Hvordan skal rollerne være fordelt?

Skal der være særlige opgaver for manden, kvinden og børnene?

Hvordan skal arbejdsopgaverne være fordelt?

Når du har beskrevet din ønskefamilie, prøv så at finde ud af, hvor du har dine forestillinger fra:

- din egen familie
- venners familie
- medierne
- andre kulturer

Diskuter det danske familiemønster ved århundredeskiftet og sammenlign det med i dag. Hvad betød noget den gang, når man besluttede, hvem der skulle giftes med hvem? Var det tryk eller lykke, fornuft eller kærlighed? Hvordan er det i dag?

Diskuter forholdet til jeres bedsteforældre. Hvilken betydning har de for jer?

Diskuter, på baggrund af ovenstående, ligheder og forskelle i familiemønsteret hos indvandrere og danskere.

Har I oplevet problemer på grund af jeres påklædning, frisure, sprogbrug m.v.? Har det f.eks. været et problem for jer, at nogle voksne synes, at kasketter ikke er passende i nogle situationer? Hvad mener I selv om det?

”For mig er tørklædet ikke undertrykkende eller frihedsberøvende. Tværtimod er det for mig et symbol på frihed. Med tørklædet kan jeg færdes i samfundet (også blandt mænd) uden at blive betragtet som et sexsymbol.”
Radia, Etnica nr. 52, 1995

Forslag til rollespil

Som opvarmingsøvelse kan I dramatisere nogle episoder, hvor I bytter tørklæderne ud med kasketter. Lad en eller flere møde op med kasket på steder, hvor holdningen er imod kasketter. Stederne kan være i skolen, i en gruppe unge, i jobsøgning osv.

Lav nogle rollespil, hvor I er en familie.

Forældrenes rolle er at tage stilling til unge, som gerne vil bryde med nogle af de traditioner og værdier, som forældrene sætter meget højt.

Før I går i gang med at skrive replikker, skal I finde på en handling. Hvad er problemet i jeres lille stykke? Dernæst: Hvilke typer er de forskellige familiemedlemmer? Skal forældrene være enige og meget gammeldags, eller er den ene mere åben og modtagelig for det nye i tiden? Er det en meget traditionel magtfordeling med faren som den, der bestemmer, og moren som den, der prøver at få det til at glide? Det kan jo også være omvendt.

Er de unge i familien direkte og oprørske, eller prøver de at være lidt diplomatiske for at opnå de ændringer, de ønsker? Støtter de unge i familien hinanden eller er de ligeglade med hinandens problemer?

Tænk på hvordan jeres kropssprog er. I kan udtrykke meget uden ord.

Flere forslag til rollespil

- En pige kommer hjem fra skole og fortæller familien, at hun gerne vil smide tørklædet og ændre sin tøjstil, fordi hun bliver mobbet. Af samme grund vil hun også have lov til at gå med til klassens fester, tage på lejrskole og have en ny smart badedragt til svømmetimerne.

Pigen har tre ældre brødre, som bor hjemme endnu. De er lidt udadventte, har venner i nogle idrætsklubber og kommer rundt i byen. De er ikke indbyrdes enige om, hvordan deres lillesøster skal opdrages. To støtter og en er imod søsterens ønsker.

- En pige kommer hjem og fortæller sine for-

ældre, at hun vil giftes med en udlænding. Forældrene stemmer på et parti, som synes, at der er for meget vrøvl med udlændinge. Faren har været sømand i sin ungdom og fortalt sjove historier om de glade dage med piger på kajen ude i Østen. Moren synes, at der er mange pæne mænd fra de sydlige lande. Og så er de ofte meget høflige. Storesøsteren er medlem af en forening mod racisme.

- En ung indvandrer kommer hjem og fortæller sin familie, at han vil giftes med en dansk pige. Forældrene har ellers planer om at gifte ham med en ung pige fra landsbyen, hvor forældrene kom fra for 25 år siden. Storebroren har tidligere fulgt forældrenes ønsker og har giftet sig med søsteren til pigen, som forældrene ønsker til lillebroren. Storebroren er til stede sammen med sin kone.

- En dreng vil beholde sin hip-hop kasket på i kirken til sin konfirmation. Han er nået til det punkt, at han ikke vil konfirmeres, hvis han må undvære kasketten. Forældrene har inviteret hele familien, købt gaver og bestilt festlokkale og mad. Forældrene ser meget frem til familiefesten og vil strække sig langt for at finde et kompromis. Men kasket i kirken vil de ikke være med til. Og hvad med præsten og folk i kirken. Lillebroren er et år yngre og synes, at hip-hop og kasketter er helt fint. Storesøsteren mener det modsatte.

Når sproget taler for sig selv

6-10 klasse

Formål

At gøre eleverne bevidste om, hvordan det stiller elever ringere, når modersmålet og det officielle sprog ikke er det samme.

Organisering

Individuelt, grupper og klassen.

Materialer

Engelsksprogede film uden undertekster, lyd-bånd med dialekter fra gammel tid (kan fås fra lokalhistoriske samlinger), skolebøger, aviser, tv-programmer o.l. fra lande, der har forskellige modersmål og officielt sprog, f.eks. tidligere engelske kolonier.

Aktiviteter 1

Udsæt eleverne for en række situationer, der minder om den, sproglige mindretal fungerer i. Niveaet skal med vilje ligge for højt:

Vis uddrag af en engelsksproget film uden undertekster. Giv eleverne en multiple choice om indholdet på engelsk.

Undervis på engelsk en hel lektion, gerne i andre fag end engelsk, og bed eleverne tage notater på engelsk. Overhør dem på engelsk. Bed eleverne læse avis på vanskeligt tilgængeligt engelsk, lad dem se nyheder fra CNN, udfylde officielle skemaer på engelsk osv.

Aktiviteter 2

Arrangér besøg af person, der har erfaringer med at leve med to sprog (herboende grøn-lænder, indvandrer, person fra land med forskellige sprog: et modersmål, der tales i hjemmet og måske er forbudt at anvende offentligt og et officielt sprog, der tales i skolen, mediciner osv.)

Bed dem eventuelt fortælle om sangenes, legenes og historienes betydning for identitetsdannelsen både på mindretallets sprog og det officielle.

Aktiviteter 3

Klassen deles i to grupper. En gruppe forsvare brugen af modersmålet, den anden nyttens af et fælles officielt sprog. Argumentationen trænes i egen gruppe.

Grupperne sætter sig på to rækker stole over for hinanden og diskuterer med personen overfor. Efter en tid rykker alle en plads til højre og diskuterer derved med en ny. Der fortsættes, til argumenterne begynder at gå igen. Øvelsen kan gøres sværere ved, at den ene gruppe får lov at diskutere på sit modersmål, mens den anden skal anvende fremmedsproget.

Billeder af det gode liv

5-10 klasse

Formål

Eleverne skal gennem indbyrdes diskussioner om valg af billeder få en fornemmelse af hvilke faktorer, der kan have indflydelse på, om et liv bliver til et godt liv. De skal endvidere diskutere, hvorvidt forestillinger om et godt liv hænger sammen med en bestemt kultur og tradition eller der er fælles forestillinger på tværs af kulturer.

Instruktion

Læreren kan på forhånd vælge 40 - 50 billeder fra fotoårbøger, magasiner etc. Billederne

skal repræsentere så mange forskellige aspekter af et godt liv som muligt

Hver gruppe får en bunke med de udvalgte billeder, som de skal se igennem. De skal diskutere sig frem til hvilke 10 billeder, de vurderer bedst lever op til spørgsmålet: Hvilke billeder symboliserer væsentlige sider af et godt liv?

En anden mulighed er at bede hver elev finde f.eks. fem billeder, der repræsenterer et godt liv.

Elevernes billeder stykkes sammen til en fælles serie og fremgangsmåden er som oven for beskrevet.

Når de 10 billeder er fundet, skal de lægges frem på bordene eller på gulvet. Grupperne fortæller på skift om deres indbyrdes diskussioner og begrundelser for valg.

En diskussion i klassen kan pege på nogle af de faktorer, som har indflydelse på det gode liv. På tavlen kan faktorerne deles op i hvilke, der var fælles for alle grupper og hvilke, der ikke var enighed om.

En drøftelse af faktorerne kan blandt andet handle om:

- Hvilke kan have noget at gøre med forskellig kulturbaggrund?
- Hvilke kan stamme fra forskellig social baggrund?
- Findes der nogle fælles danske værdier?

Ord på det gode liv

8-10 klasse

Formål

Eleverne skal enkeltvis tage stilling til nogle forhold, som kan skabe et godt liv. Derigennem får de en fornemmelse af, hvad de selv mener, opskriften på et godt liv kan være. Ved at gøre opgaven individuel kan man aflæse spredningen i klassen, om der er

forskel på drenge og piger, om der er forskel på kulturel baggrund, om der er forskel på klasser fra forskellige miljøer.

Instruktion

Du får en liste med ord (bilag 1), der dækker over nogle forhold, som du kan støde på i din dagligdag. Nogle af forholdene har meget at gøre med din dagligdag lige nu, andre vil måske først senere få indflydelse på dit liv.

Løb listen igennem og vurder hvert ord på en skala fra 1-5. Jo vigtigere, du mener, forholdet er for at få et godt liv, jo højere tal giver du det i din vurdering.
I skal løse opgaven individuelt. Skriv dit navn

og hvor du er født på sedlen, og om du er en pige eller en dreng.

Følgende spørgsmål kan indgå i den fælles diskussion:

- Hvordan hænger vurderingerne sammen med valgene i billedøvelsen?
- Hvilke forskelle er der på drenges og pigers vurderinger?
- Hvorfor kan der være forskel på de to køns valg?
- Hvilke vurderinger, tror I, ville se anderledes ud, hvis det drejede sig om en klasse i et fattigt land?
- Hvilke vurderinger, mener I, afhænger af den kultur man er vokset op i?

Bilag 1

Hvor stor betydning, mener du følgende elementer har for at kunne leve et godt liv?

Navn: _____
Køn: _____
Hvor er du født? _____

- 1 = ingen betydning
2
3
4
5 = meget stor betydning

Sæt et tal mellem 1 og 5 ud for hvert ord

Arbejde	Uddannelse	Rejser
Familieliv	Boligforhold	Rusmidler
Religion	Udfordringer i arbejde og fritid	Venner
Ære	Accept fra andre	Berømmelse
Materielle goder (Fjernsyn, computere, video, biler osv.)	At hjælpe andre	Magt
Kærlighed	Flere kulturer i samme samfund	Nationalitet
Forelskelse	Demokrati	Lighed
Sundhed	Frihed	Solidaritet/fællesskab
Grønt miljø	Fest/oplevelser	Ligestilling mellem kønnene
Kæledyr	At følge moden	Smuk kæreste

En verdensborger

4-10 klasse

"Min kommende mand skal være en, der kan bosætte sig hvor som helst uden at savne sit hjemland. En verdensborger - for sådan opfatter jeg mig selv. Jeg er både kurder, tyrker, dansker, europæer og verdensborger. Og alligevel ingen af delene. Jeg kan ikke løbe fra min etniske baggrund, det er noget jeg er født med, men jeg kan bedst lide at præsentere mig selv som kvinde og studerende og så kommer de andre identiteter efter" forklarer Yildiz. Start blenderen, Dagbladet Information den 23.5.2003

Hvordan opfatter du dig selv?

Lad enkeltvis eleverne tænke på seks aspekter, som de synes udgør nogle af deres vigtigste personlige karaktertræk. Eleverne kan

skrive de seks ting/personer/forhold på hver sin lap papir. Herefter lægges den vigtigste lap øverst, de to næstvigtigste i en række under, og nederst ligger en række med de tre mindst vigtige aspekter. Nogle aspekter, som de kan overveje kan være: Deres rolle som søn/datter, ven, elev, bagerjomfru, flaske-dreng; hvilken type musik de godt kan lide, tøjvalg, køn og seksualitet, fødested, religion, politisk holdning.

Eleverne diskuterer herefter parvis, hvorfor de har valgt som de har, og hvilke forskelle der er på deres lister.

Øvelsen afsluttes med en fælles samtale om, de roller vi spiller, og de masker vi bærer i forskellige sammenhænge.

Herefter er det tid at lægge masken - på hinanden. Parvis og skiftevis laver eleverne et

gipsaftryk af partnerens ansigt. Når masken er tør, er opgaven at dekorere den, så den viser et eller flere karaktertræk eller karakteristiske sider hos personen.

I stedet for at lave masker kan eleverne aftegne deres kroksprofiler på store stykker papir og dekorere kroppene med symboler på deres forskellige identiteter/karaktertræk.

En anden mulighed er at lade øvelsen gå i kage. Brug en lagkage til at vise, hvor vigtige forskellige sider af personen er symboliseret ved stykkernes størrelse eller forskellig pynt på kagen.

Afslutningsvis kan klassen drøfte Yildiz beskrivelse af sig selv. Hvilke fordele og ulemper er der ved at se sig selv som verdensborger? Hvordan svarer elevernes opfattelse af sig selv til Yildiz?

Er der ved at ske en globalisering og en standardisering, så unge overalt i verden spiser den samme mad, går i det samme tøj, lytter til den samme musik, mener de samme ting? Hvis ja, hvad skyldes det så, og er det godt eller skidt?

Hvis klassen skulle udnævne årets verdensborger i Danmark, hvem skulle det så være? Hvad skulle kriterierne for valget være?

NÅR MENNESKER MØDES

Venner og uvenner

1-6 klasse

Samtale om venskab

Hvordan er en god ven? Hvem er din gode ven? Hvordan og hvornår har I mødt hinanden? Hvad laver I sammen? Hvem bestemmer, hvad I skal lave? Er I kun jer to sammen eller kan andre være med? Skændes I nogle gange og om hvad? Har I nogensinde været uvenner, og hvordan blev I venner igen?

Samtale om at der findes forskellige typer ven/kammeratskaber

Hvem hjælper du og hvem hjælper dig? Har du venner fra forskellige lande? Har du både drenge- og pigevenner? Hvad er godt ved at have mange venner, og hvad er godt ved at have få venner? Har du venner, som er yngre end dig og ældre end dig? Hvordan hjælper I hinanden og leger med hinanden? Leger du, at du har en ven? Hvordan er han eller hun? Hver elev får til opgave at tegne en person,

de ikke kan lide (ven/uven/fjende). Evt. kan de lave det som en tegneserie, hvor personen udvikler sig fra ven til fjende eller modsat. Efterfølgende kan eleverne præsentere deres tegninger.

Samtale: Hvad er forskellen på en ven og en uven? Er der fjender i virkeligheden, eller er det kun i film og bøger?

Lave regler for venskab: Hvordan er man en god ven? Hvad kan man gøre, så alle har en ven?

Der kan laves rollespil eller dukketeater om venskab

- To snakker i telefon og aftaler at lege
- To leger på den enes værelse, og der kommer en tredje, der gerne vil være med
- En er faldet og har slået hul på sit knæ og sine nye bukser. To kammerater går med hjem for at forklare det til en voksen
- En bliver drillet af to andre, hvad gør en god ven?

Forskel-ighed

1-6 klasse

Instruktion

Klassen udarbejder gruppevis eller sammen en eller flere collager med udklip af mennesker fra aviser, blade og tidsskrifter. Menneskene skal være så forskellige som muligt. Collagen bruges som udgangspunkt for samtale.

Oplæg til samtale

- Hvad er godt ved at være forskellige?
- Må man gerne afvige på nogle måder og ikke på andre?
- Er du selv blevet drillet, fordi nogle mente, at du var forkert?
- Har du drillet andre, fordi du syntes, at de var anderledes? Hvem sagde hvad?
- Har du oplevet, at du måtte skifte mening om en person, da du lærte ham eller hende at kende? Bliver man drillet på grund af de samme ting uanset, hvor gammel man er, og hvor man bor?

Brainstorm på øgenavne

Diskuter nedsættende ord og udtryk med klassen. Hvor har vi ordene fra? Hvornår er det, vi bruger dem? Hvordan virker det på den, der siger øgenavnene mv.? Hvordan virker det på den, der modtager alle ordene?

Bemærk kropssproget hos både taler og lytter. Lav en tilsvarende øvelse med positive udtryk.

Brobygning

1-6 klasse

Mulighederne for at opleve kulturmøder er mangfoldige. I Ålborg har Tornhøjskolen og Skansevejens Skole, der begge er med i projektet "En verden af muligheder" - EVAM, sat sig for at bygge bro over Limfjorden, der skiller Ålborg og Nørresundby.

Formålet er bl.a.,

- at eleverne bliver mere åbne og tolerante

- at elevernes kommunikative evner i såvel skrift som tale udvikles
- og ikke mindst at eleverne bliver i stand til at optræde som gæster og værter med de forpligtelser, det indebærer

Ganske vist er det inden for samme skolesystem og samme land, men alligevel en udfordring der kan bygges videre på, med henblik på senere aktiviteter med skoler i andre lande. 3. årgang med to klasser, 4. årgang med tre klasser, 8. årgang med to klasser og endelig to modtagerklasser deltog i projektet fra starten.

Samarbejdet kan f.eks. indledes med et besøg klasserne imellem på de to skoler.

Derefter kan klasserne e-maile sammen med private oplysninger om, hvem de er, og hvad de foretager sig i skole og fritid. Lærerne kan aftale at arbejde med et bestemt materiale, der f.eks. omhandler børn i den tredje verden. Efter en periode kan klasserne så formidle til hinanden, hvad de har fået ud af arbejdet.

En anden mulighed er, at klasserne kan rette hinandens stile. I virkeligheden er mulighederne for det nære kulturmøde utallige. Hermed er bolden givet op til andre skoler om at udveksle klasser, kulturer og forestillinger.

Adopter et land

1-10 klasse

Hver elev/eller gruppe adopterer et land, som man arbejder med gennem f.eks. et halvt eller helt år. I løbet af perioden indsamler eleverne information om hver deres land:

- geografiske forhold
- kultur og traditioner
- berømte mænd og kvinder
- musik og mad
- politik
- skoleforhold og børns vilkår
- minoriteter
- krige og konflikter

Ved slutningen af perioden laver eleverne en udstilling fra deres lande med udstilling af plancher med kort, tegninger, fotografier, plakater, brugsgenstande etc. Forældrene eller naboklasser kan inviteres til en afslutning.

- Eleverne kan invitere gæster på besøg, som kender landet, lave mad derfra, spille musik og danse eller fortælle eventyr eller myter.
- Eleverne kan prøve at få pennevenner fra deres lande og/eller besøg fra flygtninge eller indvandrere derfra.
- Eleverne kan følge deres land i massemedierne og klippe ud og optage udsendelser derfra.

Ambassader, rejsebureauer, venskabsforeninger, hjemmesider, aviser, ugeblade, radio, tv osv kan hjælpe med materialer og informationer. Nogle familier kan måske vælge at tage på ferie i deres barns "adopterede" land.

På sporet af mangfoldighed

4-10 klasse

Vores samfunds multikulturelle dimension kommer til udtryk på mange forskellige måder. "Fodspor" fra andre kulturer er at finde overalt, og ofte bemærker vi dem ikke engang.

Instruktion

- Inddel eleverne i grupper á max 6 personer
- Fortæl hver gruppe at de nu skal udforske deres lokalområde (landsby, byområde, by), og se efter "fodspor" fra andre lande og andre kulturer. De skal lave en liste over det, de finder og dokumentere sporene med billeder, tegninger, lydoptagelser, video osv. (eller bare lave en liste, hvis ressourcerne ikke er til rådighed).
- Lav en brainstorm på nogle af de områder hvor man måske kan finde "fodsporene":

- **Gastronomi**
mad og krydderier fra andre kulturer, udenlandske restauranter, drikkevarer osv.
- **Beklædning og mode**
tøj der oprindeligt kom fra andre kulturer, sko og tøj lavet i udlandet og importeret osv.
- **Musik**
check musikprogrammerne på radiostationer. Lyt efter musik fra andre lande på offentlige steder som caféer, barer og diskoteker. Se efter steder der har specialiseret sig i musik fra bestemte områder eller lande.
- **Medierne**
Sammenlign forskellige tv-kanaler og se hvordan udenlandske programmer er en del af deres program.
- **Sprog**
Ord fra andre lande som vi bruger i vores hverdag.

Sporing

Bed grupperne finde et tidspunkt i løbet af den kommende uge, hvor de kan bruge to timer på at udforske deres lokalområde (landsby, byområde, by) og lede efter "fodspor" fra andre lande og kulturer.

Bed hver gruppe om at præsentere konklusionen på deres undersøgelse og lave en kort opsummering af hvad de fandt.

Hjælp deltagerne med at forberede en udstilling med dokumentationen for de "fodspor" de fandt.

Diskussion

Præsentationerne bør afsluttes med en diskussion. Du kan inddrage spørgsmål som:

- Var der nogle overraskelser?
- Hvad er betydningen af, at der er så mange "fodspor" fra andre lande og kulturer omkring os?

- Hvordan bedømmer vi det, at der er et stigende kendskab til andre lande og samfund, også når denne viden er halv eller meget overfladisk?
- Kan du opfange nogle mønstre eller trends i "fodsporene"?
- Kommer de mere fra nogen lande end fra andre?
- Hvorfor er det sådan?
- Hvilke fordele og ulemper er der ved den indflydelse andre kulturer har?

Ansigt til ansigt – med en fremmed

6-10 klasse

Nu skal I hver især stå ansigt til ansigt med en fremmed. Kontakt så mange mennesker med forskellige nationaliteter som muligt. Træf aftale om et tidspunkt, hvor I kan lave et portræt af vedkommende. Portrættet skal bestå af en tegning af vedkommendes ansigt, mindst et fotografi samt et interview på bånd. Aftal i klassen, hvad I vil spørge om, så I stiller de samme spørgsmål. Det kan også være en god idé at arbejde parvis, så den ene tegner, mens den anden interviewer. Derefter affotograferer I portrættegningerne til dias/digitale billeder.

I skal nu hver især indspille hovedpunkterne fra interviewet på bånd.

Slutproduktet kan være en diasserie/powerpoint præsentation med et tegnet og et eller flere fotograferede portrætter af hver fremmed. Lydsiden består af citater og klip fra interviewet indtalt på bånd.

Afslutningsvis kan I invitere de portrætterede til at se og diskutere resultaterne af jeres anstrengelser som f.eks. et oplæg til en diskussion om integration.

Hvordan lærer vi hinanden at kende og lærer at leve sammen?

De u-landsfrivillige i Batange

6-10 klasse

Eleverne skal gennem dette situationsspil opleve nogle af de problemer, som kan opstå ved et kulturmøde. Den ene kultur føler sig i hjælperens rolle og ser dermed den anden som en kultur, der har behov for hjælp.

Organisering

Tre elever udvælges som u-landsfrivillige, og resten af klassen udgør beboerne i en batangesisk landsby.

Oplæg

Tre u-landsfrivillige er blevet sendt til landet Batanga. De besøger en batangesisk landsby. Batangesernes kan godt forstå de u-landsfrivilliges sprog, men de har en vane med kun at svare ja eller nej, når de møder fremmede. De frivillige er blevet sendt ud for at hjælpe batangeserne, men før de kan hjælpe, skal de finde ud af, hvad

batangesernes problem er. Derfor skal de prøve at stille spørgsmål, men de ved også, at de hele tiden skal tænke på, at batangeserne kun vil svare ja eller nej til fremmede.

De tre u-landsfrivillige sætter sig sammen uden for lokalet for at forberede nogle spørgsmål, som de kan stille batangeserne for at finde frem til deres problem. Her er det en god idé at tænke på de problemer, der kan være i et u-land med f.eks. vandforsyning, sygdomme, mad, tekniske hjælpemidler osv. De skal også planlægge en eller anden strategi i deres måde at nærme sig batangeserne og deres måde at spørge på.

Resten af gruppen skal spille batangesere og de instrueres om, hvordan de skal opføre sig:

Batangeserne er i den situation, at de slet ikke synes, de skal hjælpes. De mener ikke, at de har nogle problemer, som fremmede kan hjælpe dem med.

De er alligevel meget venlige over for de fremmede, fordi de synes, de må være gode mennesker, når de gerne vil hjælpe andre.

Batangeserne vil kun svare på spørgsmål, hvis de fremmede tager skoene af, som de selv altid gør indendørs.

Batangeserne sidder altid på gulvet. Det skal de fremmede også gøre for at få svar på deres spørgsmål.

Hvis de fremmede har klaret det med skoene og sat sig på gulvet, vil batangeserne godt svare.

Derefter svarer de ja, hvis personen siger please og thank you efter hver sætning.

Der kan naturligvis indføres andre kulturelle koder i spillet.

Spillerunde

Når de to grupper er klar, går spillet i gang. De ulandsfrivillige skal begynde med at stille spørgsmål. Reglerne skal følges af batangeserne, og de tre u-landsfrivillige skal forsøge at finde frem til reglerne og følge dem. Spillet holdes i gang et kvarters tid, så problemerne med regler, frustrationer over det manglende resultat (de problemerne, de efterspørger, ikke eksisterer) bliver tydelige.

Efterspillet

Spillet afbrydes og begge grupper diskuterer oplevelserne.

De tre frivillige lægger ud med at beskrive deres oplevelse af batangeserne. De skal prøve at fortælle, hvilke regler og traditioner, de mener at have fået øje på. Dernæst er det batangesernes tur til at fortælle om deres oplevelser af de tre u-landsfrivillige.

Stikord til videre drøftelse

- Hvordan virker det på en gruppe, at nogle

kommer for at hjælpe dem med et problem, som de ikke synes, de har?

- Er der andre eksempler på det i dagligdagen?
- Har nogle elever oplevet at blive talt ned til? Hvilke følelser vækker det?
- Hvor afgørende er kropssproget i forholdet til det talte sprog?
- Hvorfor kan det være svært at snakke sammen ud fra forskellige kulturer?
- Nævn eksempler på, at det er svært at lære nye regler i en anden gruppe eller kultur?

Spillets regler

6-10 Klasse

Formålet er at få eleverne til at forstå de frustrationer, der kan opstå, når man ikke forstår de regler, andre spiller efter.

Eleverne deles op i grupper på 5 elever. Hver gruppe får et spil kort samt en seddel hver med instruktion samt papir og blyant til pointgivning efter antal stik.

Grupperne sætter sig om hvert sit bord, helst med god plads imellem grupperne. De får besked om, at øvelsen går ud på at spille kort i en turnering, således at der indgår flere forskellige spil i forskellige grupper i turneringen. I hvert spil gælder det om at få flest stik, man spiller kun med kortene fra 2-7 samt es i alle farverne. Hver elev i grupperne modtager en lille seddel med reglerne. Eleverne spiller en prøverunde med mulighed for at spørge læreren om evt. misforståelser.

Der instrueres nu om, at øvelsen foregår i total tavshed - ingen må spørge om noget, tale med hinanden eller læreren.

Spillet går i gang, og man spiller i hver gruppe ca. 5 minutter.

Hvad eleverne ikke ved er, at hver gruppe spiller med forskellige regler, alle spillere i de før-

ste etablerede grupper får en seddel med følgende regler:

gruppe 1: Es er lavest, spar er trumf og kan kun bruges når man ikke har flere kort i udspillede farve.

gruppe 2: Es er mindst, der er ingen trumf.

gruppe 3: Es er højest, spar er trumf og kan bruges, når man vil.

gruppe 4: Es er mindst, ruder er trumf og kan bruges, når man vil.

gruppe 5: Es er højest, ruder er trumf og kan kun bruges, når man ikke har flere kort i udspillede farve.

gruppe 6: Es er højest, hjerter er trumf og kan bruges, når man vil.

Det er smart at lave reglerne til hver gruppe på forskellig farvet papir.

Efter 5 minutter beder man vinder og taber i hver gruppe flytte til den gruppe, som sidder til venstre for bordet - de skal tage deres seddel med regler med og spille efter disse regler i den nye gruppe. Efter de 5 minutter er vinderen den, der har flest stik på stop-punktet. Spillet fortsætter nu - og uroen breder sig efterhånden som reglerne fra flere forskellige grupper blandes og frustrationerne begynder at brede sig. Nogle elever opdager hurtigt, at der er tale om forskellige regler, for nogle sker det først efter flere runder, men som regel uden at de helt forstår, hvordan reglerne adskiller sig. Kommunikationen uden ord kan gå over i håndgemæng og kamp om kortene/stikkene, men andre grupper klarer at etablere en fælles forståelse uden ord, således at spillet kan foregå uden de store konflikter.

Læreren afbryder spillet, når hun føler eleverne alle har nået at opleve frustrationer, og nogle måske har nået grænsen for deres ønske om medvirken.

Det er vigtigt, at man bruger tid til at diskutere, hvad det var der skete, og hvordan eleverne oplevede det.

Diskuter hvordan spillet kan være et billede på forhold i samfundet, hvornår kan man opleve noget lignende, hvordan kan man løse, undgå eller komme konstruktivt ud af lignende situationer. Diskuter forskellen på spil og virkelighed, f.eks. elevernes situation i relation til flygtninges situation, stress, psykiske problemer, sproglige kommunikationsproblemer, normer etc.

Den omvendte verden

8-10 klasse

Introduktion

På grund af en nedsmeltning på Barsebäck bliver mange danskere tvunget til at flygte. Heldigvis tilbyder forskellige muslimske lande at tage mod danskerne, fordi vi gennem årene har taget mod nogle af deres borgere.

Deltagerne skal dels prøve at være flygtninge, dels at være myndigheder i landet, der skal modtage danske flygtninge. Formålet er, at deltagerne bliver bevidst om, hvad der virkelig betyder noget for dem og hvilke vanskeligheder, der kan være forbundet med at komme til og bosætte sig i et andet land.

Når det muslimske land ikke er nærmere defineret, er det for at deltagerne selv kan bruge deres egne forestillinger om, hvordan et muslimsk land er. Det er dog vigtigt, at instruktøren eller andre af deltagerne har kendskab til forholdene i forskellige muslimske lande og dermed kan be- eller afkræfte forestillingerne. Efter øvelsen er det selvfølgelig vigtigt, at deltagerne får mulighed for at fortælle om deres oplevelse af spillet og drage paralleller til den virkelige verden.

Vejledning til grupperne der spiller myndigheder i et muslimsk land

Nedsmeltning på Barsebäck:

Alle på Sjælland skal væk!

Det har vist sig, at evalueringsplanerne slet

ikke slår til, fordi udslippet fra Barsebäck er meget voldsommere, end man havde forestillet sig muligt. Fyn og Jylland kan overhovedet ikke huse alle beboere fra Sjælland. Da katastrofen er så omfattende, ved man ikke med sikkerhed, hvor lang tid sjællænderne skal være evakuerede, men det kan dreje sig om mange måneder, måske år.

Flere lande heriblandt jeres har fulgt opfordringen om at give husly til de boligløse sjællænderne, der nu er blevet midlertidige flygtninge. En del af disse lande vil gerne takke Danmark, fordi danskerne gennem årene har taget mod nogle af deres borgere. Flere af modtagerlandene er således muslimske.

Den gruppe fremmede fra Danmark, der ankommer til jeres land, betragter I som gæster. I har altså inviteret dem. I ved, at de er anderledes end jer. I ved, at de lever på en anden måde og har andre ideer. Da de skal bo hos jer i måske længere tid, vil I også stille nogle krav til dem, så I undgår problemer med jeres egne borgere. I kan tænke på den viden, I har om andre lande og andre mennesker, når I skal prøve at beskrive jeres krav og ønsker:

- Hvordan skal de "fremmede" være, før at I kan leve på lige fod med dem? - skriv fem punkter ned.
- Hvordan kan I være med til at integrere dem i jeres samfund? - skriv fem punkter ned.
- Hvor går grænserne for, hvad I absolut ikke vil finde jer i fra de fremmedes side? - skriv fem punkter ned.

Når I har skrevet jeres punkter ned, kan I tage mod gruppen af flygtninge, men ikke før I selv er klar. De fremmede må altså vente, indtil I er færdige.

I lægger ud med at formulere jeres 5 første punkter og beder dernæst de fremmede om at fremlægge deres 5 første punkter. Hvordan passer de sammen? Hvordan kan de danske flygtninge integreres? (se jeres 5 næste punk-

ter.) Har de fremmede overskredet nogle af jeres grænser? (se jeres næste fem punkter) I skal prøve at finde frem til en enighed, et kompromis. Hvis det er umuligt, må I meddele de fremmede, at de ikke kan komme til at bo ude blandt jeres egne borgere, men må tage til takke med et indhegnet flygtningecenter.

Vejledning til grupperne der spiller flygtninge

Nedsmeltning på Barsebäck:

Alle på Sjælland skal væk!

Det har vist sig, at evalueringsplanerne slet ikke slår til, fordi udslippet fra Barsebäck er meget voldsommere, end man havde forestillet sig muligt. Fyn og Jylland kan overhovedet ikke huse alle beboere fra Sjælland. Da katastrofen er så omfattende, ved man ikke med sikkerhed, hvor lang tid sjællænderne skal være evakuerede, men det kan dreje sig om mange måneder, måske år.

Flere lande har fulgt opfordringen om at give husly til de boligløse sjællænderne, der nu er blevet midlertidige flygtninge. En del af disse lande vil gerne takke Danmark, fordi vi gennem årene har taget mod nogle af deres borgere. Flere af modtagerlandene er således muslimske.

Jeres grupper vil blive sendt til hvert sit muslimske land som midlertidige flygtninge. I skal betragte jer som tilflyttere, fordi I måske skal opholde jer her i længere tid og altså ikke blot besøge landet som turister. Det betyder, at I skal tage flere forhold i betragtning. I skal prøve på at leve jer ind i et fremmed land, som I ved er muslimsk. Tænk på jeres eventuelle rejser til udlandet, tænk på de tilflyttere I har mødt og kender i Danmark. Hvad kan I bruge af erfaringer og viden om møder med fremmede kulturer:

- Hvad vil I nødigst undvære af det, I kender fra og har i Danmark? - skriv fem punkter ned.
- Hvilke forhold som sprog, kultur osv. vil få

indflydelse på jeres liv, når I kommer til det fremmede land? - skriv fem punkter ned.

- Hvor går grænsen for, hvad I kan eller vil opfylde af krav eller forventninger fra det land, I kommer til? - skriv fem punkter ned.

Når I har skrevet jeres punkter ned, skal I henvende jer til myndighederne i det modtagende land. I skal fremføre jeres ønsker og krav og høre på, hvad modtagerlandets myndigheder forventer og stiller af krav. Hvis I ikke er enige, skal I prøve at diskutere jer frem til nogle fælles krav og forventninger. For at finde ud af, hvad I kan gå med til, kan I se på jeres fem punkter til, hvordan I vil være med til at opfylde det nye lands krav. Tilsvarende kan I se på de fem punkter med jeres grænser for, hvad I kan gå med til. Hvordan passer det med de andres krav og ønsker? Skulle det gå helt galt, skal I ikke regne med hjælp fra det danske evakueringscenter, da der ikke umiddelbart er andre lande, I kan blive henvist til. Hvad vil jeres nødplan være, hvis I ikke kan indordne jer under forholdene i det nye land?

Ungdoms-råd

8-10 klasse

Angsten for det ukendte

Hvis hr. og fru Jensen i fremtiden skal have deres folkepension, er det vigtigt at gøre plads for indvandrere på arbejdsmarkedet. Så enkelt kan det siges. Alligevel oplever vi, at debatten præges af, at indvandring truer velstanden. Det er tankevækkende, som tingene kan vendes på hovedet.

Hans Skov Christensen – Dansk Industri

Danske unge er intolerante

"Danske skoleelever hører til blandt de mest intolerante over for indvandrere. Og jo længe man kommer bort fra de store byer med større koncentration af indvandrere, desto mere intolerante bliver de unge." *Ungdom og historie i Danmark. Vagn Oluf Nielsen.*

Opgaven

I er medlemmer af et ungdomsråd som bliver bedt om at komme med en indstilling til kommunalbestyrelsen i jeres kommune. Sagen er nemlig den, at der kommer flere og flere ældre i kommunen og samtidig mangler både virksomheder og det offentlige arbejdskraft. Derfor planlægger man at invitere cirka 500 indvandrere til kommunen.

Belært af tidligere erfaringer beder kommunalbestyrelsen forskellige institutioner og organisationer om råd. Kommunalbestyrelsen er særlig opmærksom på ungdomsrådet, da det jo er de unge, der skal leve længst med konsekvenserne af beslutningerne.

Hvad kan der gøres for bedst muligt at få integreret de mange nye borgere i kommunen? Hvad kan der gøres for at forberede danskere og indvandrere bedst muligt på situationen, hvordan undgår man, at konflikter opstår?

I skal altså komme med så mange gode ungdoms råd som muligt til jeres kommunalbestyrelse om, hvad der kan gøres.

I skal arbejde i grupper på tre til fem, fremlægge jeres forslag i rådet og forsøge at nå til enighed om, hvilke råd I vil give kommunalbestyrelsen.

Afslutningsvis kan I sende jeres forslag til kommunalbestyrelsen, til Integrationsministeriet eller som et læserbrev til jeres lokalavis.

Verdensrummet – hvad rummer verden?

5-10 klasse

På mange skoler er der gangarealer eller lokaler, der udsmykningsmæssigt ikke er særlig udnyttede. I forbindelse med arbejdet med interkulturel forståelse vil det være oplagt at indrette et fiktivt eller reelt Verdensrum.

Rummet kan f.eks. afspejle historiske og nutidige problemstillinger i forbindelse med kulturmøder. Årsager, virkninger og løsninger. Mangfoldighed og glæde.

Det følgende er ideer til, hvordan I kan bruge et areal/rum.

Hvert område i lokalet kan dedikeres til hver sit emne eller udtryk.

For eksempel

- Mal et stort verdenskort på væggen eller midt på gulvet, baggrundsfarven kan være blå som symbol på havet.
- En væg med billeder/collager fra forskellige lande.
- En væg med tegn, hulemalerier, figurer, tal, bogstaver fra forskellige verdensdele.
- En væg med en eller flere store opslags-tavler til løbende udstillinger af elevernes egne opgaver i f.eks. geografi, historie eller andre fag.
- På en vinduesvæg kan der hænges flag fra hele verden mellem vinduerne. Flagene kan

laves i stof og derefter sættes op. Lærere og elever eller gæstelærere kan bidrage med et flag fra deres hjemland.

På indersiden af døren ind til lokalet kan menneskerettighederne opsættes.

På ydersiden af døren ud mod gangen kan der opsættes et billede med verden, mennesker, børn m.m.

Der kan hænges symboler eller genstande fra hele verden ned fra loftet.

Der kan hænge en historisk udstilling på gangen op til verdensrummet. Eller naturvidenskabelig (dyr og natur) eller en udstilling, der har med mennesket og verdens udvikling at gøre f.eks. opdagelsesrejser.

Der kan laves udstillinger, der viser forskellige historiske og nutidige eksempler på og konsekvenser af kulturmøder.

På Statens Pædagogiske Forsøgscenter og på Vordingborg Seminarium findes der eksempler på Verdensrum.

NÅR VI DØMMER PÅ FORHÅND

Personportrætter

▶ 1-10 klasse

Instruktion

Bed eleverne om at sætte sig i en cirkel. Udvælg en observatør. Han eller hun skal sidde uden for cirklen og skrive den historie ned, som eleverne skal til at skabe.

Forklar resten af gruppen, at de i fællesskab skal skabe en historie.

Til dette skal de bruge en bold.

Historien handler om en navngiven dansk dreng eller pige, og dennes ven fra et andet land, som læreren på forhånd vælger.

Læreren starter med at sige: "Dette er historien om (f.eks. Mads), en teenager fra (f.eks. Roskilde)". Læreren kaster bolden videre til én af deltagerne og beder personen om at fortsætte historien med én eller to sætninger. Derefter kastes bolden videre til den næste elev. Fortsæt med denne proces, så historien bliver skabt af alle eleverne.

Efter 10-12 ture beder læreren om bolden igen. Læreren siger nu: "Mads har en ven (f.eks. David) i (f.eks. Sydafrika), som også har en historie at fortælle". Læreren kaster derefter bolden tilbage til kredsen af elever og beder dem om at fortsætte Mads' vens historie. Stop legen efter yderligere 15 minutter.

Øvelsen fungerer bedst, hvis den er lavet spontant og i et hurtigt tempo. Det kan godt skabe problemer for observatøren at følge med, men det kan løses ved eventuelt at have flere observatører ad gangen, som skriver historien ned. Klassen kan også optage historien på video/bånd.

I en diskussion efter øvelsen kan man snakke om:

- Hvilke forskelle er der på de to personer, der tegnes i de to historier?
- Hvorfor har eleverne lagt den forskel på personerne ind?
- Hvor stammer elevernes ideer til historien fra?

Førstehåndsindtryk

▶ 4-10 klasse

Udvælg nogle billeder fra aviser, ugeblade, internettet, kopier fra bøger om andre lande/folk/kulturer af mennesker, der har nogle interessante/anderledes/underlige ansigter. Undgå at vælge billeder af berømt-heder eller kendte folk. Vælg forskellige billeder af mennesker og varier dem, så I har et bredt udvalg med hensyn til alder, kultur, etniske grupper, køn, færdigheder, handicap etc.

Klip ansigterne ud og klæb dem fast i toppen af et stykke papir, så der er plads til at skrive nedenunder. I skal også bruge et stykke papir pr. deltager + en kuglepen/blyant pr. person.

Bed eleverne om at sidde i en rundkreds, og uddel et stykke papir til hver. Bed dem om at kigge på billedet af personen og skrive deres første indtryk af ansigtet nede i bunden af papiret.

Derefter skal eleverne folde papiret fra bunden for at skjule, hvad de har skrevet, så den næste ikke kan se det. Vær opmærksom på, at alle har forstået instruktionerne. Bed derefter eleverne om at give papiret videre til den næste person i rundkredsen. Sørg for, at papirerne cirkulerer hurtigt i rundkredsen, så deltagerne ikke får for lang tid at tænke i. Det er det første indtryk, der er afgørende!

Gentag processen, til alle papirerne med billeder har været én gang rundt i cirklen, og alle har skrevet deres førstehåndsindtryk ned.

Fold papirerne ud igen, og lad eleverne sammenligne alle deres første indtryk i en diskussion med spørgsmål som:

- Hvor forskellige/ensartede var de første indtryk i gruppen?
- Var der nogle overraskelser?
- Hvad baserede eleverne deres første indtryk på?
- Hvilke stereotyper og fordomme blev afsløret?

- Prøv at lade eleverne beskrive nogle situationer, de selv har oplevet, hvor deres førstehåndsindtryk var fuldstændig forkerte. Hvad skete der, og hvad var konsekvenserne?
- Hvad har denne øvelse afsløret om os selv?

Landeøvelse

5-10 klasse

Der findes mange holdninger til forskellige befolkningsgrupper. For eksempel er det blevet sagt, at skotterne er meget økonomiske eller endda nærige.

Øvelsen sætter ord på vores fordomme eller stereotyper af andre mennesker, lande eller kulturer.

Instruktion

Hver elev får en kopi af bilag 1 og bruger fem minutter på at læse det igennem og kombinere fem tillægsord med hvert land, der er nævnt.

Del deltagerne op i grupper af 6-8 personer, helst med deltagere fra en eller flere kulturer i hver gruppe. Gruppemedlemmerne sammenligner deres resultater og laver to lister. Den første liste om hvordan medlemmerne opfatter deres egne kulturer, og den anden om deres opfattelser af andre kulturer. Grupperne diskuterer grundene til, at de forbandt de valgte tillægsord med landene.

Saml deltagerne igen og bed dem om at fremlægge resultaterne fra gruppearbejdet.

I en efterfølgende diskussion besvares spørgsmålene:

- Hvorfor sammenholder vi bestemte karaktertræk med bestemte befolkningsgrupper?
- Hvilke stereotype opfattelser findes der af vores egne kulturer?
- Hvorfor findes disse opfattelser, og hvor stammer de fra?

Det er vigtigt at bemærke, at de værdier, man knytter til sin egen kultur, også kan være stereotype opfattelser eller fordomme, positive eller negative og ikke nødvendigvis repræsenterer en endegyldig sandhed.

Bilag 1: Landeøvelse

Beskriv de følgende lande med mindst fem stikord hver. Du må gerne benytte ord fra listen, men du kan også bruge andre.

Stikord:

arbejdsom	doven	hjælpesom
egoistisk	ordentlig	snavset
politisk	ikke-politisk	intelligent
dum	beleven	tilbageholdende
optimistisk	grim	sløve
alvorlig	upålidelig	stolt
krigerisk	genert	intolerant
rå	tolerant	fredselskende
beskeden	grådig	følsom
religiøs	ateistisk	grim
smuk	kreativ	ufølsom
åben	lukket	idéforladt

Folk fra ... er:

Danmark:

England:

Grønland:

Pakistan:

Rusland:

Tyrkiet:

Tyskland:

USA:

Cultinary – tegn og gæt

▶ 7-10 klasse

Hvad er dit første billede af én fra et andet land?

Hvordan ville du tegne det?

Hvis du kan lide at spille "tegn og gæt", vil "cultinary" lige være dig.

Instruktioner

- Del deltagerne op i grupper på 3-4 personer.
- Grupperne tager papir og blyant, og sætter sig om hvert sit bord.
- Bed en deltager fra hvert hold om at komme op, og giv dem et ord.
- Eleverne vender tilbage til deres grupper og tegner ordet, mens de andre deltagere prøver at gætte, hvad det er. De må kun tegne billeder. Tal og ord er ikke tilladt. De må kun sige noget for at bekræfte et rigtigt svar.
- De andre deltagere må kun gætte, de må ikke stille spørgsmål.

- Bed holdene om at indikere når ordet er gættet.
- Noter pointene på tavlen eller lignende.
- Bed tegneren om at skrive ordet under tegningen efter hver runde, uanset om de blev færdige eller ej.
- Grupperne vælger en ny tegner. Sørg for at alle får mulighed for at tegne mindst en gang.
- Til sidst hænger grupperne deres billeder op, så forskellige fortolkninger af og forestillinger om ordene kan sammenlignes og diskuteres.

Afrunding og evaluering

Gør dette i små grupper (det kan være de samme som i øvelsen)

- Spørg deltagerne om de synes, øvelsen var svær og hvorfor.
- Sammenlign de forskellige fortolkninger af de samme ord.
- Bed dem vurdere i hvor høj grad billederne svarer til virkeligheden, og bed tegnerne fortælle, hvorfor de tegnede det, de tegnede.

- Spørg hvor vi får vores billeder og forestillinger fra, både de positive og de negative, og hvad det eventuelt betyder for vores forhold til de mennesker, det drejer sig om.

Hvis du har en lille gruppe kan "Cultionary" spilles i én gruppe: Bed en person om at tegne i første runde, den der gætter ordet tegner i næste runde.

Der kan være elever, der synes, de tegner dårligt. Berolig dem med, at det ikke er tegningernes kunstneriske værdi, der er vigtig og prøv at opmuntre alle til at gøre et forsøg.

Refleksion/diskussion

Øvelsen vil fremkalde umiddelbare og udbredte stereotyper vi har om andre mennesker, udlændinge og minoriteter etc. Det er vigtigt, at gruppen reflekterer over, hvor vi får vores billeder og forestillinger fra f.eks. kan mediernes rolle, uddannelse, familie- og gruppetilhørsforhold analyseres.

Vi bruger stereotyper til at forholde os til vores omgivelser og andre mennesker. Derfor bør deltagernes stereotyper ikke dømmes. Refleksionen/diskussionen skal medvirke til at få os til at indse, hvad stereotyper er: forestillinger og formodninger, som ofte ikke har meget at gøre med virkeligheden.

Til spillet

Reglerne og idéerne til de ord, deltagerne skal tegne skal tilpasses til gruppens nationale og kulturelle kontekst. Ordene i listen nedenfor skal kun opfattes som forslag, du frit kan tilpasse. Hvis du for eksempel planlægger at bruge nationaliteter som gætteord, er det vigtigt, at spillerne ikke må tegne flag eller valuta – det ville være for nemt! Det er også vigtigt at tænke over den rækkefølge ordene kommer i, for at undgå at deltagerne bare bygger videre på sidste rundes associationer. S sammensæt ordene sådan at minoriteter, begreber, ting eller mennesker kommer på skift

eller i en mærkelig rækkefølge. Hvis du for eksempel vil have dem til at tegne en ungare, en rumæner og en franskmand er det bedst at starte med "en ungare", efterfulgt af "racisme" eller "minoritet", og først derefter tage en "en rumæner", efterfulgt af "ven", før du tager "franskmand". Dette vil skabe variation, stimulere konkurrencelysten og gøre øvelsen sjovere.

Forslag til gætteord

Racisme
 Forskellighed
 Uddannelse
 Diskrimination
 Antisemitisme
 Flygtning
 Konflikt
 Europæisk
 En minoritet
 En bonde
 Fattigdom
 En muslim
 En homoseksuel
 En europæer
 Lighed
 En HIV-positiv person
 En sigøjner
 En japaner
 En russer
 En afrikaner
 Menneskerettigheder
 Medier
 En turist
 En udlænding
 Solidaritet
 En blind
 Kærlighed
 En araber
 En Moldaver

Forslag til opfølgning

Opfordr deltagerne til at være mere opmærksomme på, hvordan stereotyper bruges i medierne og i reklamer, og på hvordan de selv reagerer på dem. Bed dem om at finde eksempler og tage dem med næste gang.

Etiketter

► 5-10 klasse

Gør det nogen forskel, hvad andre tænker og siger om dig?

Forberedelse

- blanke hvide klistermærkater ca. 5x2 cm, en til hver person i gruppen
- skriv et karakteristika på hver mærkat, f.eks. uansvarlig, dum, klog, klodset
- bestem en opgave for gruppen, f.eks. design en plakat i samarbejde, planlæg en event, flyt nogle møbler eller start en diskussion (spørg f.eks. hvilket stort band I ville invitere, hvis I skulle afholde en koncert?)

Instruktion

Placer en mærkat på hver deltagers pande, men lad dem ikke se hvad der står.

Forklar gruppen opgaven. Gør det klart, at mens de løser opgaven, skal de behandle hinanden efter, hvad der står på mærkaten. F.eks. hvis der er en, der har en mærkat i panden, hvor der står doven, skal alle behandle vedkommende, som om han/hun altid var doven (men uden på noget tidspunkt at bruge ordet på mærkaten – det må de ikke få at vide!)

Deltagerne skal gøre sig umage for at udføre deres opgave og behandle hinanden i overensstemmelse med deres mærkat.

I slutningen af øvelsen kan deltagerne forsøge at gætte, hvad der står på deres mærkat, men dette er ikke hovedpointen med øvelsen.

Diskussion og evaluering

Det er vigtigt at sætte tid af til, at alle kan få sagt, hvad de vil. Start med at spørge om de kunne gætte deres mærkat og gå derefter videre med at spørge til andre aspekter af øvelsen:

- Hvordan havde hver enkelt deltager det under øvelsen?

- Var det svært at behandle de andre i overensstemmelse med deres mærkater?
- Var der nogen der begyndte at bevise deres mærkat, f.eks. den der havde mærkaten "vittig" begyndte at fortælle vittigheder og opføre sig mere overbevisende? Eller stoppede den med mærkaten "doven" med at hjælpe eller deltage?
- Hvilke slags mærkater putter vi på hinanden i virkeligheden? Hvilken effekt har det på folk og på den måde vi tænker om dem?
- Hvem har i virkeligheden nogle af de mærkater, vi brugte i denne øvelse?
- Er de velbegrundede?

Til instruktøren

Vær opmærksom når du sætter mærkater på deltagerne. For eksempel er det måske ikke så smart at give mærkaten "doven" til en deltager, der rent faktisk er doven. Målet med øvelsen er ikke at bringe personlige holdninger om de andre i gruppen på bane. Dette kan tværtimod være ødelæggende for øvelsen og bør derfor undgås.

Vær opmærksom på at denne øvelse kan frembringe stærke følelser.

De nye lejere

6-10 klasse

Du bor i et stort hus med plads til syv eller otte lejere. Du har lejet huset sammen med nogle af dine venner. Tre af vennerne skal flytte, så I får brug for at få nogle nye ind.

I har sat en annonce i avisen og fået nogle svar fra ansøgere. I har også ved telefonsamtaler fået nogle flere oplysninger. Du sidder nu sammen med dine husvenner og skal finde ud af, hvem I vil have ind som de tre nye lejere.

1. Mette er 18 år og fra Nordjylland. Hun har fået et rengøringsjob på et plejehjem, indtil hun skal begynde på HF næste skoleår.

2. Rafad er iransk flygtning. Han er studerende og 20 år gammel. Han er politisk meget aktiv og støtter modstandsbevægelsen i hjemlandet. Han går ind for væbnet modstand og er derfor eftersøgt af den iranske efterretningstjeneste.

3. Flemming er 19 år og på bistandshjælp. Han har haft arbejde hos en cykelmekaniker, men han blev fyret på grund af problemer med nogle kunder fra en motorcykelklub, som konkurrerer med Flemmings egen MC-klub.

4. Ahmed kommer fra en familie fra det tidligere Jugoslavien, der har boet på Vesterbro i mange år. Han er lige fyldt 18 år og er startet på Jern & Metal. Han ønsker at bo hos jer, fordi det er tæt på hans familie og venner.

5. Sussie og Rune er kærestepar og spiller begge rockmusik i hver deres band. De er begge 19 år og lever i perioder på understøttelse, når der ikke er jobs med deres bands.

6. Peter er 22 år og har siddet to år i fængsel for en voldsdom. Hans sagsbehandler har skrevet til jer, at det er meget vigtigt, at Peter får en ny chance. Et bofællesskab med unge mennesker ville være det helt rigtige sted for ham at bo. Der er ingen problemer med hus-

lejen, selvom den skulle blive højere end normalt for et værelse.

7. Sara og Keld har boet i et kollektiv på landet. De vil gerne ind til byen, men vil stadig leve på en meget miljørigtig måde. De er henholdsvis 21 og 20 år, og de er ikke kærestepar. De er meget interesserede i at gøre haven økologisk. De har også mange idéer til at få gjort husholdningen mere grøn.

8. Thomas er 21 år og er begyndt at læse til lærer. Han er blind, men klarer sig fint med sin førerhund, som selvfølgelig skal bo sammen med ham.

9. Anders er 20 år. Han har ringet til jer og fortalt, at han gerne vil bo hos jer, fordi det ligger tæt på vennerne. Han lød lidt truende og fik nærmest sagt, at det ville være en dårlig idé, hvis han ikke fik lov til at flytte ind.

10. Selda er 20 år. Hun kommer fra en tyrkisk familie, som lever helt efter koranens regler. Hun er blevet lovet væk til en mand fra Tyrkiet, men hun har valgt at gå sine egne veje. Derfor bor hun midlertidigt hos en dansk veninde. Hun er begyndt at studere på universitetet og vil helst leve som en dansker, da hun har boet her altid. Hun har henvendt sig meget diskret, da familien ikke skal finde ud af, hvor hun kommer til at bo.

11. Sigurd læser HF og er 19 år. Han vil gerne flytte hjemmefra, da han har haft en masse bøvl med sine forældre. Sigurd og hans far har været oppe at slås, fordi faren opdagede, at Sigurd har dyrket hamplanter i et hjørne af haven.

Hver for sig sætter alle elever sig til at læse listen igennem og sætter plus og minus ud for de ansøgere, som de umiddelbart kan eller ikke kan holde ud at bo i hus med. Når alle 14 ansøgere har fået et plus eller et minus, skal der prioriteres ved at sætte et ettal ud for den

ansøger, som man helst vil have boende, dernæst et total og et tretal ud for de følgende ansøgere, man vil have ind som lejere. Ingen taler på dette tidspunkt sammen om valg af ansøgere.

I grupper på fire eller fem gennemgår man de enkelte deltageres lister og samler gruppens fordeling. Gruppen kan enten lave den samlede liste på en transparent eller som en planche.

Gruppevis diskuteres hvilke grunde, der kan være til de forskellige valg af ansøgere.

Gruppen fremlægger listen og de forskellige valg og fravalg af lejere.

Når grupperne har fremlagt, diskuteres i hele forsamlingen de forskelle, der uden tvivl er i de forskellige grupper. Derudover kan følgende spørgsmål inddrages i samtalen:

- Hvor tæt kan vi holde ud, at andre mennesker kommer på os? Havde det set anderledes ud, hvis ansøgerne skulle være naboer i et rækkehus eller i nabohuse, der lå hver for sig?
- Hvem kan I absolut ikke holde ud at leve i nærheden af?
- Er der nogle fælles træk ved de mennesker eller grupper, der har fået flest minusser og de, der har fået flest plusser?
- Er der nogle bestemte grunde til, at vi afviser nogle mennesker og synes, at andre er ok?
- Er der dukket nogle bemærkninger eller argumenter op, som ligner fordomme?

VÆRDIER I UDVIKLING

Zulema

6-10 klasse

Fremgangsmåde

Eleverne læser historien om Zulema hver for sig og diskuterer den i små grupper. Derefter åbner læreren for en klassediskussion, der centrerer omkring følgende spørgsmål:

- Hvad bør Zulema gøre?
- Kan hendes familie forbyde hende at komme sammen med Kasper?
- Hvor langt er Zulema tvunget til at følge sin religion i en situation som denne?
- Hvad ville der ske, hvis hun på længere sigt blev gift med Kasper?
- Hvilke rettigheder beskytter Zulema mod hendes families trusler?
- Forsøg at sætte dig i familiens sted og argumentér for deres holdninger.
- Forsøg derefter at sætte dig i Kaspers sted:
- Hvordan ville dine holdninger være?
- Ville du fortsætte med Zulema velvidende, at hun ville få alvorlige problemer med sin familie?

- Ville du gifte dig med en person, der havde religiøse overbevisninger, der fyldte meget i vedkommendes liv, og som var meget forskellige fra dine egne?

Evaluering

Tilstræb at få gang i en debat, hvor eleverne udviser tolerance og argumenterer for deres holdninger, og hvor man i fællesskab forsøger at nå frem til nogle universelle værdier, der rækker længere end de, der er knyttet til hver enkelt kultur.

Zulemas historie

Zulema er en muslimsk pige fra Algeriet, der for nogle år siden er kommet til Odense med sin familie. Hun går i skolen i det kvarter, hvor hun bor og har fået nogle venner. Blandt dem er der en fyr, Kasper, som hun rigtig godt kan lide, og han spørger hende, om hun vil komme sammen. Da Zulema fortæller sin familie om sine følelser, og at hun har lyst til at indlede et forhold til Kasper, bliver de stik-

tossede og sætter sig kategorisk imod det, og minder hende om at det ifølge islamisk tro er forbudt at have et forhold til en ikke-muslimsk mand. De gør hende opmærksom på, at de vil gøre alt, hvad de kan, for at forhindre det forhold.

Zulema har altid haft stor respekt for de islamiske love og levet efter dem, men hun bliver mere og mere forelsket i Kasper. Hvad skal Zulema gøre?

Vi vil ikke have hamburgere

6-10 klasse

Fremgangsmåde

Spørg om der er nogle, der gerne vil være med i et rollespil. Det er ikke meningen, at eleverne skal lære deres roller udenad. Fortæl dem i store træk, hvad det er for personer og

synspunkter, de skal prøve at give udtryk for i en særlig konfliktsituation.

Når "skuespillerne" er valgt, får de deres roller udleveret og nogle minutter til at læse og forstå oplysningerne (helst uden for klasseværelset og uden at de snakker med hinanden om deres roller).

Det vil være en god idé at lade dem spille en rolle, der giver udtryk for holdninger, som de normalt ikke ville støtte i en lignende situation.

Det vil også være interessant at se, hvordan eleverne forholder sig til konflikten i forhold til deres egne erfaringer, således at rollespillet bliver relateret til deres egen dagligdag.

I mellemtiden sætter resten af eleverne sig i en stor cirkel. Forklarer dem, at de skal lytte omhyggeligt til hver af personerne og deres syn på konflikten, så de bagefter kan diskutere de forskellige synspunkter.

Rollespillet begynder så improviseret og realistisk som muligt, og når du mener, at de tre elever har givet tilstrækkeligt udtryk for de personer, de spiller, standser du spillet. Det bør under ingen omstændigheder vare mere end 10-15 minutter.

Så begynder diskussionen. Spørg "skuespillerne" hvordan de havde det med de personer, de spillede, hvordan de opfattede deres roller og hvilke tanker de gjorde sig om de synspunkter, som de skulle forsvare.

Få de andre i klassen til at komme med synspunkter på de tre personer og deres holdninger i konfliktsituationen.

Når de tre roller er blevet gennemdiskuteret, fortsættes med en snak om de forskellige holdninger, man kan indtage i en lignende konflikt. Hvilke holdninger vil føre til, at parterne kan blive enige, og hvilke vil have den stik modsatte virkning? Hvilke lignende konflikter er der, eller kan der opstå skolen, i lokalsamfundet, i landet, i hele verden? Hvilke andre argumenter kunne "skuespillerne" have brugt? Hvordan kan man nå frem til en løsning, som alle finder retfærdig?

Historien:

"Vi vil ikke have hamburgere"

Vi befinder os på inspektørens kontor. Nogle elever er utilfredse med den mad, der bliver serveret i kantinen. De tre personer, der diskuterer problemet, er: Abdul, der repræsenterer de muslimske elever; Holger, kokken, og Maria, inspektøren.

ABDUL: Han klager over, at de retter, der bliver serveret i kantinen, ikke er halal. Der er næsten altid svinekød eller bacon til frokost. Han kræver, at der skal være andre retter, som de muslimske elever kan vælge imellem, eller en anden løsning.

HOLGER: Han følger Sundhedsministeriets retningslinjer for den mad, der serveres i skole-

kantiner og mener ikke, at det er nødvendigt med en "a la carte" menu, som de forskellige elever kan vælge imellem. Desuden udgør muslimerne en minoritet på skolen. De andre elever er meget glade for burgere.

MARIA: Hun mener, at der bør tages hensyn til de muslimske elevers krav, men er bange for, at de elever, der er vegetarer eller kun spiser økologiske madvarer, også vil stille krav og måske vil de elever, der er katolikker, også kræve, at fredagen bliver respekteret som fastedag. Resultatet vil være en både meget omfattende og dyr ugentlig madplan.

Greven og Grevinden - et eventyr om skyld og ansvar

6-10 klasse

Øvelsen har til formål at vise, hvordan vores holdninger og værdier er bestemmende for vores opfattelse af skyld og ansvar. Vores opfattelse af retfærdighed er normativ dvs. den er forskellig og afhængig af tid, sted og vores individuelle baggrund.

Fortæl/læs historien op for eleverne

Mens du fortæller kan du tegne øen, fastlandet, broen og de forskellige personer, efterhånden som de bliver introduceret i historien. Du kan også have færdige tegninger/udklip af mennesker fra annoncer/ugeblade eller lignende, som du sætter op.

Historien

Greven som var meget jaloux skulle på en lang rejse. Han advarede sin hustru, før han tog af sted og sagde: Mens jeg er væk, må du ikke forlade slottet og øen her. Jeg vil vide at straffe dig, hvis du ikke adlyder!

Greven tog af sted, og i flere dage gik grevinden rundt i ensomhed på slottet. På trods

af sin ægtemands advarsel besluttede hun at tage en tur over på fastlandet og besøge en elsker, hun havde dér. Øen var forbundet med fastlandet med en bro henover en stor flod.

Efter at have tilbragt nogle hyggelige timer sammen med elskeren vendte grevinden tilbage til øen. Men da hun kom til broen, opdagede hun, at den var spærret, og vagtposten fortalte hende, at hendes ægtemand havde beordret ham til at vogte broen med sit liv og ikke lade hende komme levende tilbage.

Angst ilede Grevinden nu ned til færgemanden og bad ham ro hende over til øen. "Jeg vil gerne ro over til øen, men det koster 5 sølvskilling!" sagde færgemanden.

"Jeg har ingen penge med nu", sagde grevinden, "jeg vil betale dig senere! "

" Det siger de alle!" brummede færgemanden, " men ingen penge- ingen færgetur!"

Grevinden blev nu bange, hvad skulle hun gøre? Hun besluttede sig til at ride hen til sin veninde og låne pengene af hende.

"Hvis du har været utro mod din mand, så har du sandelig selv været ude om det, og jeg vil ikke lægge mig ud med din mand," sagde veninden.

Det blev mørkere og mørkere, og Grevinden frygtede, at hendes mand kunne vende hjem hvert øjeblik. Derfor besluttede hun alligevel at forsøge at komme over broen med list eller vold.

Hun red hurtigt afsted og sprængte på sin hest ud på broen. Men allerede efter de første skridt ud på broen blev hun stukket til døde af vagtposten.

Øvelsen

Inddel eleverne i grupper og bed dem om at diskutere deres prioriteter: hvem har den stør-

ste skyld/ansvar for Grevindens død? anbring point fra 1-6, hvor 1 betyder mindst skyld og 6 betyder størst skyld. Gruppen skal nå frem til enighed efter at have hørt hinandens argumenter. Til sidst føres gruppernes vurderinger ind på et samlet skema på tavlen.

gruppe 1
gruppe 2
gruppe 3
gruppe 4
gruppe 5
Grevin
Grevinden
Vagtposten
Elskeren
Færgemanden
Veninden

Diskuterer:

Hvorfor X var mest skyldig?
Hvorfor Y var mindst skyldig?
Hvad betyder samfundets normer for afgørelsen?

Ville prioriteringen have set anderledes ud i et fundamentalistisk land eller i et udviklingsland?

Hvordan er prioriteringen afhængig af samfundets opfattelse af:

- Autoritet
- Religion
- Kultur
- Kønsforhold, mande/kvinderoller
- Tidsepoke
- Etc.

Hvordan ville det have set ud, hvis man havde spurgt: Hvem kunne nemmest hjælpe Grevinden?

Grænser - os og dem

8-10 klasse

Formålet er at belyse alles behov for identitet, tryghed, fællesskab og den deraf følgende mulighed for at man sætter mennesker i bås, og ender i et "os" som normen - "de andre" som afvigere!

Øvelsen starter med en brainstorm om grænser, opstillinger af fælles identitet, afgrænsninger til andre:

F.eks. kan I diskutere unges grænser

Unge reagerer ofte på voksnes grænser for f.eks. alkohol, rygning etc. Prøv at lave en liste over hvilke ting unge protesterer mod i de voksnes verden. Hvilke grænser blæser man på, hvilke modarbejdes, hvilke nye grænser ønsker man?

Unge skaber også egne grænser, som f.eks. skiller dem fra andre unge f.eks. via tøj, musik, adfærd. Lav en liste over unges grænser. Diskuter behovet for at afgrænse sig, hvorfor laver man båse/ grænser, hvad bruger man dem til? Hvorfor er man loyal over for en gruppes grænser? Hvad sker der, hvis man bryder dem? Hvad sker der, hvis nogen går over til "de andre"?

Skriv på tavlen

Det positive med grænser
 Det negative med grænser
 Eftertanke
 Beskyttelse
 Intolerance
 Behov for egen identitet
 Identitet
 Udelukkelse
 Begrænsede ressourcer
 Sammenhold
 Fjendskab
 Dialog på tværs af
 Tryghed
 Straf
 Forskellighed

Hvorfor fører sammenhold med en gruppe ofte til intolerance overfor andre?

Diskuter elevernes personlige oplevelse af grænser, både positive og negative. Prøv at udvikle modellen.

Øvelsen tager udgangspunkt i det nære, men kan også bruges til at belyse spændinger mellem grupper, nationer, religion etc.

Hvad er meningen?

6-10 klasse

I afsnittet "Med andre øjne" kan I læse forskellige menneskers syn på Danmark og danskerne.

- Vælg nogle synspunkter ud og debatter dem.
- Skriv et læserbrev til en af personerne, hvor I kommenterer vedkommendes synspunkter og giver udtryk for jeres egne.
- Lav en rejse -plakat, -brochure, video- eller radioreklame, hvor I fremhæver alle de positive ting ved Danmark og danskerne.
- Lav en tilsvarende kritisk produktion, hvor I ser på de negative sider ved Danmark og danskerne.
- Skriv og send et brev på engelsk til Thomas Cook, hvor I kommenterer afsnittet om racisme.
- Er det rigtigt, at omverdenen har fået et andet syn på Danmark. Hvis ja hvad kan det så skyldes?
- Er der noget vi skal gøre anderledes i fremtiden? Hvis ja hvad skal vi gøre?

MED ANDRE ØJNE

Introduktion

Vi er vel alle sammen interesserede i at vide, hvad andre mener om os. Af og til kan det være svært, men også lærerigt at se det sort på hvidt.

Vi begynder med et kig tilbage i historien til dengang 300.000 danskere udvandrede til USA. Guvenør Hardings holdninger vidner om, at problemstillingerne dengang ikke var så forskellige fra de vanskeligheder, indvandrere kan stå over for i dagens Danmark.

Fra den aktuelle virkelighed viser beskrivelser i flere rejseguides, at der er ved at ske et skred i omverdenens opfattelse af Danmark. Til sidst får herboende udlændinge og unge med anden etnisk baggrund ordet for at pege på styrker og svagheder i vores samfund. Fra en tysk professors meget negative og provokerende syn på dansk mentalitet til Ramanans og Yildizs noget mere nuancerede syn på stærke og svage sider i det danske samfund. Forhåbentligt er der stof til mange gode dis-

kussioner og overvejelser i artiklerne og citationerne. Hvordan opfatter vi selv vores samfund? Hvad er vi tilfredse med og hvad kunne vi godt tænke os at få ændret? Nogle gange kan de øjne, andre ser med, være med til at skærpe vore egen opmærksomhed på, hvem vi er og hvordan vi indretter vores liv.

Guvernør Hardings syn på danskere

Fra 1864 til 1914 udvandrede 300.000 danskere til USA. Dengang boede der kun ca. 2 millioner mennesker i Danmark, så udvandringen kunne mærkes. I samme periode udvandrede 34 millioner europæere til USA.

Vi kan bruge de landsmænd, der udvandrede til USA for over 100 år siden som et spejl. Spejlet skal hjælpe os til at se nogle sammenhænge og dermed få en bedre forståelse for det, der sker i dag.

De danske indvandrere var kun en af mange etniske grupper i USA. Den officielle amerikanske holdning til disse grupper var altovervejende positiv.

Under krige, f.eks. 1. Verdenskrig blev USA præget af en stærk nationalistisk, ligefrem patriotisk holdning. Denne bevirkede, at det ikke var velset at tale andet sprog end engelsk. De danske indvandrere fik dette at mærke.

4. juli 1918 holdt Iowas Guvernør William L. Harding en flammende national tale:

"Tænk nu på en mand, bragt fra slummen i Danmark, til en farm i Iowa. Hvad denne stat har gjort for ham, kan han aldrig betale tilbage."

Guvernøren gik dernæst i gang med at bebrejde de danske indvandrere, at børnene gik i danske skoler, at der taltes dansk i kirkerne, at børnene blev opdraget som danske, og at det danske flag stadig blev benyttet.

Den dansk-amerikanske historiker P.S. Vig gik til modangreb. I et læserbrev slog han fast, at danskerne ikke var dårligere amerikanere, fordi de talte dansk og havde danske traditioner.

"Intet sprog er hverken loyalt eller illoyalt" skrev Vig.

"Jeg kan forsikre Dem, at mine landsmænd, selvom de er født i et fremmed land, ikke er fremmede, hvad angår kærlighed og loyalitet til USA."

Dette startede en debat i aviserne. En mente, at Harding havde ret, og at danskerne skulle sendes tilbage, hvis ikke de efter fem år i USA kunne tale ordentligt engelsk.

Dansk-amerikanernes "svage, overfladiske patriotisme" blev hårdt angrebet af dem, der var mere assimileret i det amerikanske samfund.

Guvernør Harding i Iowa gik langt. Han forbød brugen af det danske sprog på offentlige

steder: i toget, når man talte i telefon og i kirkerne. Afholdelse af f.eks. søndagsskole på dansk, var en overgang en kriminel handling.

Enok Mortensen, *The Danish Lutheran Church in America*, Philadelphia: *Board of Publication, Lutheran Church of America*, 1967 pp. 177-178; Peter L. Petersen, "Language and Loyalty: Governor Harding and Iowa's Danish-Americans During World War 1," *Annals of Iowa*, Fall 1974, p. 409

Læs evt. mere i bogen *Amerikas danske indvandrere*, Bjarne Kousholt, OP-forlag

The Secret Life of the Danes - Racism

fra Time Out, Copenhagen, Penguin Travel, side 27

Most Copenhageners are proud of their liberal views on issues of race, sex and religion and

consider themselves to be among the most forward-looking and benevolent folk in the world. But Danes are also one of the most nationalistic races in Europe (even the Swedes find their incessant flag waving excessive), with a recent survey showing that they genuinely believe the world would be a better place if more countries were like Denmark. The dark side of this often intense patriotism is a deep-running xenophobia.

And though black and Asian visitors to Copenhagen will rarely, if ever, experience racial prejudice, the Danes treatment of their own African, Middle-Eastern and Asian immigrants is a source of continued friction. In Denmark, elections are won and lost on the issues of race, and during the last election, in the winter 2001, the tone of the debate plumbed new depths of racial fear-mongering. Though there are other Danish politicians with even more extreme views on race (one party advocates the forced repatriation of all

Muslims), the best known extremist is Pia Kjærsgaard, leader of the Dansk Folkeparti (DF; Danish People's Party). Kjærsgaard exploited the September 11 terrorist attacks in the run up to the election to whip up anti-Muslim feeling, advocating, among other policies, that not only immigrant offenders, but their parents, should be deported (even notorious Austrian right-winger, Jörg Haider, criticized her for being "too harsh, too raw"), and, as a result, her party won an extra nine seats in parliament. DF is now the third largest party in parliament, with a total of 22 seats, and a key power broker in the current coalition headed by Prime Minister Anders Fogh Rasmussen (himself way to the right on immigration and race relations).

The election greatly damaged Denmark's reputation abroad. The European Council Against Racism and Intolerance described Denmark's attitudes to race as "disturbing" and said that it was difficult for immigrants to integrate into Danish society. It accused the Folkeparti and other extremists of "fanning the flames" and racism with poster campaigns contrasting a group of blonde Danish girls, captioned "Denmark today", with a group of hooded, blood-stained youths who appeared to be Muslims, captioned "ten years from now". Even the United Nations waded in, warning that Danish politicians are "negative and myopic" on the subject of immigration.

Meanwhile, Danish art group Superflex expressed the horror of younger, more sane Danes at the fascist tendencies of their countrymen with their slogan "Foreigners, please don't leave us alone with the Danes." We should again stress that outright racism is rare in Denmark, but it is perfectly normal, even for young Danes who might consider themselves 100 per cent politically correct, to use terms like "Second Generation Danes" or "New Danes" to describe Danish citizens who are not quite, well, you know... white.

The irony is that, far from being swamped by newcomers, Denmark is in imminent danger of a population crisis. By the end of the decade there will be more Danes aged over 65 than children under 15, which means that a serious manpower shortage looms and a shortfall in funding for Denmark's vast and costly welfare state is certain. But Denmark actually takes in fewer immigrants per capita than any other European country (around 32.000 a year) and immigrants make up a mere five per cent of the population (a far smaller proportion than in most European countries), and half of those leave again. Meanwhile, despite the scare-mongering by DF and the newspapers over crime, Copenhagen remains comparatively safe, particularly where violent crime is concerned. According to a recent survey Danes feel safer walking the streets at night than anyone else in Europe."

Fra syd til nord

Vi har samlet et udpluk af udtalelser fra forskellige gæster, som har besøgt Danmark. Vi håber citaterne vil kunne give stof til gode diskussioner i klasserne.

Føler I citaterne rammer rigtigt? Hvad siger de om os? Hvorfor ser de os sådan? Hvad siger citaterne om gæsternes egne samfund? Prøv at klippe andre udsagn om danskerne og Danmark ud af aviserne. Prøv at samle udtalelser om andre grupper og nationaliteter på samme måde.

Om dansk demokrati:

"Det danske demokrati er som en ung smuk pige i en dejlig brudekjole- men det handler ikke kun om tøjet men også om mennesket i det fine tøj- og det kniber med at have hjertet med." Sofonea Shale, Lesotho.

"Det virker som om, I har alle de love og regler, der skal til for at sikre et levende demokrati. Men også som om I savner reelle

udfordringer at bruge demokratiet til. Hvis I kun bruger demokratiet til at kæmpe for at få et rødt tag i et område, hvor byrådet har bestemt, der skal være grå tage, så bliver demokratiet ligegyldigt." Kesang Renchen, Tibet.

"Danmark har så meget jeg godt kan misunde. Men spørger I mig om jeg vil være dansker, så er svaret nej. Har I ikke for mange systemer, love og regler, for meget velfærd? Hvad bliver der af friheden og danskernes egen indsats for at hjælpe hinanden? Hvad hvis I fik en diktator, ville I så kunne hjælpe hinanden?" David Mekali, Kenya

"Umiddelbart virker det som om jeres demokrati fungerer, og alle kan blive hørt. Men det er skræmmende, at så få unge føler de har nogen indflydelse. Mange står måske af, fordi de føler livet er blevet svært at overskue. Unge i Danmark har mange valgmuligheder, det gør det ikke nemmere at vælge i en globaliseret verden." Jose Mario Pineda, El Salvador

"Danskerne skal have stor tak for at have udviklet demokratiet så langt, det er til stor inspiration for andre. I har kæmpet hårdt for at opbygge Jeres demokrati, men det har I måske glemt, for mange synes ikke at værdsætte det i dag. I har arbejdet så hårdt, at I hverken har tid eller energi til at dele alt det, I har opnået, med andre. Hvis I fortsætter som nu, glemmer I måske de værdier, der har bragt jer så langt- og I nyder det ikke, fordi I er alene og uden fællesskab". Rita Popo, Uganda.

"Det er svært for mig, der kommer fra Honduras at forstå, at det er et problem for danske unge at de har så mange muligheder- forskellige uddannelser, arbejde, rejser osv., hos os har de unge ingen muligheder. Her beklager de unge sig over, at de ikke kan vælge og påskønner ikke de mange valgmu-

ligheder, der er. Det er, som om I mangler noget at kæmpe for. Noget at engagere jer i! Det er mærkeligt at I har alt det, vi andre kæmper for at få- men I påskønner det ikke!" Mariana Diaz, Honduras

Gæsterne ovenfor besøgte Danmark inviteret af MS i forbindelse med den danske grundlovs 150 års jubilæum i 1999 for at diskutere demokrati. De arbejder alle i deres lande i organisationer, som arbejder med demokratisering.

Om lærere og skoler:

- "Det er fantastisk mærkeligt at høre en lærer sige: det ved jeg ikke, jeg synes vi skal undersøge det! Hos os ville man aldrig indrømme, at man ikke vidste noget, derfor er vi tit bange for spørgsmål."
- "I har respekt for jeres elevers meninger, hos os skal børnene lytte til læreren og adlyde".
- "Danske børn har ingen respekt for voksne- I spilder megen tid på uro i klasserne!"
- Jeg ville ønske vi havde mulighed for at få eleverne til at arbejde i grupper. Når jeg ser, hvor optagede de danske børn er, hvordan de selv bestemmer, hvad de vil skrive om eller læse om, kan jeg godt se, hvor meget vores skolesystem ødelægger, fordi eleverne frygter lærerne.

Citater fra 4 tanzanianske lærere som besøgte danske skoler i efteråret 2001 inviteret af MS.

Dette selvtilstrækkelige folk

Af Wolfgang E. Sharlipp, lektorvikar i tyrkisk ved Københavns Universitet, Dagbladet Information 23. oktober 2000, Oversat af Runa Trosborg

Jeg vil fortælle en historie, som kan betragtes som fiktion, reportage eller hvad som helst, alt efter hvad læseren foretrækker.

Der var engang en mand, som kom til Danmark med toget sammen med sin mørkhårede hustru. (På det tidspunkt boede de allerede i Danmark.) Hustruen var fra Cypern, så hendes pas var skrevet med både det latinske og græske alfabet. Da grænsebetjenten så passet, udbrød hun med rædsel i stemmen: Åh, endnu et albansk rejsepas! Allerede da begyndte ægteparret at længes efter den mere civiliserede del af verden.

Manden gjorde sig følgende tanker: Som 16-årig rejste jeg hjemmefra og tog til Danmark, hvor jeg arbejdede på en gård dagen lang, muggede ud i hønsehuset, malede vinduesrammer etc. uden nogensinde at høre et venligt ord.

Som 18-årig boede jeg sammen med vagabonderne under broerne i Paris. Jeg tiggede penge og mad og sov i opgange og på torve, indtil Françoise spurgte, om jeg ikke hellere ville sove i hendes seng.

Som 19-årig rejste jeg rundt i hele Tyrkiet uden at kende til sult og tørst. Kæmpestore

lastbiler transporterede træ gennem Taurusbjergene. Jeg plejede at sove på toppen af læsset, og om natten blev jeg vækket af chaufføren, som inviterede mig på en bid mad på en af de små restauranter på vejen.

To gange rejste jeg til fods gennem den syriske ørken fra Damaskus til Aleppo, Deir ez-Zor, Bagdad, Ratba, Aman, Jerusalem etc. I de små ørkenlandsbyer blev jeg inviteret til at holde hvil, og om aftenen blev mine fødder vasket, for sådan behandler man en gæst.

Jeg vandrede og blaffede hele vejen gennem Nordafrika fra Egypten til Marokko. I Libyen kom en pige ud fra et hus og satte en skål mad foran mig ved vejkanten, hvor jeg sad. I Tunesien inviterede en mand mig med hjem, hvor de boede otte mennesker i ét værelse. Maden bestod af kogte peberfrugter og brød. De var ikke tilfredse, før jeg havde tømt fadet. Da jeg var 20 og 21 år, boede jeg i Afghanistan, Pakistan og Indien. På kirkegården i Lahore i Pakistan tilbragte en yogi sit liv med at meditere. Han passede mig, da jeg blev

syg, og helbredte mig med tang og te. I Canada tilbragte jeg nogen tid i et indianer-reservat i det sydlige Ontario. Jeg modtog den ene invitation efter den anden – du godeste, alt det grillkød! Mange hvide mennesker var en kedsommelig oplevelse, men på Woodstock var vi 400.000 i regn og mudder, og der var god stemning.

Senere læste jeg flere orientalske filologier for at få en dybere forståelse af det, jeg havde oplevet i årene før. Jeg studerede på universiteter og i det tibetanske kloster i Dharamsala. Jeg opnåede de sædvanlige universitetsgrader, dr. og prof., og arbejdede på forskellige universiteter i Europa, før jeg igen kom til Danmark. Denne gang kom jeg for at være lektorvikar inden for et område, som ministeriet ikke kan beslutte sig for, hvorvidt skal bevares eller ej i en tid, hvor studier i sprog som arabisk, persisk, tyrkisk osv. er vigtigere end nogen sinde før.

Jeg har aldrig modtaget en invitation fra nogen, ej heller har min hustru. Vi tænker ofte på, hvornår vi sidst har fået et smil! Du godeste, sikken et uvenligt folkefærd! Så uhøflige og uvenlige, specielt de unge mennesker. Et samfund som er ved at eksplodere af arrogance, uvidenhed, chauvinisme, fremmedangst og selvretfærdighed, i en grad som ikke overgås af dets vesteuropæiske nabolande. Men værst af alt er den fuldstændig ubegrundede selvforherligelse.

Selv tåbelige ministre holder fast i det sludder og vrøvl, at det danske samfund er bedre end andre. Vores erfaring efter at have boet næsten fire år i landet er det stik modsatte af alle disse positive ytringer. Hverken sundhedsvæsenet eller uddannelsessystemet er bedre, men er tværtimod, som så meget andet, ret elendigt, når man sammenligner med andre steder. En nation af 'wiseasses'! Jeg slog det op i en ordbog: selvklog dumrian. Jeg ved ikke, om den oversættelse giver den rette mening, men det lyder som klart uforskammet dansk.

Måske er det alt sammen et resultat af det, som her kaldes 'demokrati' (eller er det lige

omvendt?), de tåbelige og uvidendes ret til at gøre deres holdninger bestemmende for vigtige beslutninger. Mit rutinespørgsmål til fremmede, jeg møder i Danmark, er: Har du en dansk ven? Selvfølgelig ikke! Af en eller anden grund er det ikke muligt.

Så vi foretrækker at være sammen med andre udlændinge, at se folk smile, at høre et venligt ord og glemme de millioner af rød-hvide flag i hvert et hjørne af de superchauvinistiske hjerter. Må alle I venlige mennesker, der gør en forskel, inklusiv mine arbejdskolleger, tilgive mine stærke udladninger.

Godnat, Danmark. Sov godt! Du har naturligvis ikke brug for at få fødderne vasket, du er åh, så ren, renest i verden – mindst!

Ramanans oprør

Uddrag af artikel af Charlotte Aagaard, Dagbladet Information 19. maj 2003

Ramanan Balasubramaniam er en oprører. En ungdomsoprører. Anno 2003. Hans mål er at modernisere det tamilske samfund i Danmark og bringe sin egen generation ind i det 21. århundrede. Intet mindre. For tamilerne har meget at lære af danskerne og af livet, som det leves i Danmark, mener han. Derfor satser den 28-årige Ramanan på at bygge bro mellem de to kulturer. For sig selv og for andre unge tamiler. Og derfor vil han også gerne give sin egen opskrift på, hvordan man får succes som indvandrer i Danmark – uden at miste sig selv og sin identitet.

Første skridt er at erkende, at det er i Danmark, man skal leve sit liv, siger Ramanan Balasubramaniam, mens han serverer dampende varm nescafé i sin studenterhybel, et stenkast fra Nørrebros etniske smeltedigel Blågårds Plads. "Det skridt har jeg selv taget. Jeg er dansk-tamiler og min fremtid ligger her. Det er her jeg skal bo, det er her, jeg skal arbejde og gifte mig, og det er her, mine børn skal fødes," siger han.

Når det valg først er taget, kan man koncentrere sig om at forbedre sit liv her i Danmark i stedet for at holde fast i drømmen om et fjernt hjemland. "Der er mange gode ting ved det danske samfund, som kan forbedre det tamilske samfund. Vi kommer fra et samfund, der på grund af kastesystemet er meget hierarkisk. I Sri Lanka er man født ind en bestemt kaste, og det afgør hele ens liv. Kastesystemet er den værste form for slaveri. Her kan vi virkelig lære noget af danskerne, hvor grundopfattelsen er, at alle mennesker er født lige. Det er en meget smuk ting, som jeg mener, at vi skal lade os inspirere af. Det er noget, jeg meget gerne vil udlufte den tamilske kultur med," siger han. Ramanan vil også gerne skifte den patriarkalske kulturarv ud, som tamilerne har bragt med sig fra Sri Lanka. "Vi indvandrere kommer også fra en kultur, hvor manden automatisk har mere at sige end kvinden, og hvor lillebroderen automatisk har mere at sige end selv sin ældste storesøster. På det område trænger vi også til inspiration," siger han. I

det hele taget er kvinders rettigheder en hjer-tesag for Ramanan. "Tamilske kvinder i Danmark har megen personlig frihed. De har ret til uddannelse, til at bo alene, til at studere og til selv at vælge deres mænd. Men seksuel frihed har de ikke. Her har vi også meget at lære, for kvinders seksualitet er tabu i vores samfund," siger han.

"For mig handler det om at modernisere det tamilske samfund. Vi har ikke noget imod at tage noget fra det danske samfund og lade os inspirere. Men vi vil stadig væk gerne være os selv. For os handler integration om andet end bare integration på arbejdsmarkedet." Mange flygtninge og indvandrere opfatter Danmark som et samfund uden værdier og moral. Men det gælder ikke Ramanan Balasubramaniam. "Det er noget vås. Det danske samfund bygger jo lige som alle andre på en fælles opfattelse af, hvad du må og hvad du ikke må. I tilfældet Danmark må man bare indstille sig på, at værdierne hele tiden forskubber sig."

Noget af det Ramanan allerbedst kan lide ved at bo i Danmark er den udstrakte personlige frihed, han har. "Jeg kan godt lide, at jeg selv former min identitet. Der er plads til, at jeg kan være mig selv," siger han og fortæller, at han hader at blive slået i hartkorn med andre tamiler. "Jeg er meget mere end min kultur. Jeg er studerende, jeg bor på Nørrebro, og jeg er et politisk menneske. Jeg har lige så meget til fælles med en tilfældig dansker, som bor på Nørrebro, som jeg har med en tilfældig tamil," siger han.

Selv om Ramanan har taget den danske lighedskultur til sig, er der andre aspekter af den danske kultur, som han ikke har lyst til at skrive under på. "Danskerne har en ekstrem dyrkelse af individet, som jeg ikke kan lide. Og alt for megen fokuserer på, at du er din egen lykkes smed." "Desuden er danskerne også temmelig selvglade. Og med god grund. Der er ingen tvivl om, at Danmark på mange måder er et idealsamfund, både økonomisk og socialt. Forskellen mellem den øverste og den nederste er meget lille. Men danskerne lider også lidt af storhedsvanvid. Nogle gange får man det indtryk, når man er sammen med danskerne, at de har opfundet demokratiet og ligestilling og det hele, og vi andre lige er kravlet ned fra et træ og landet i Kastrup," siger Ramanan. "I dag repræsenterer Vesten den fine, demokratiske kultur, men vi glemmer, at det er blot 50 siden, vi havde koncentrationslejre i Europa."

Ramanan synes også, danskerne har et fejlagtigt billede af sig selv som meget tolerante.

"Danskerne er tolerante, fordi de bor i et stammesamfund, hvor alle er ens, og ser ens ud. Så er det jo let nok at være tolerant. Men det er først nu, tolerancen skal stå sin prøve. Og den prøve har I ikke bestået endnu," siger han. "Der er f.eks. stadig stor modvilje mod at bygge en moske i Danmark. Det er noget hykleri. Det Danske Center for

Menneskerettigheder rejser ud i verden for at lære andre befolkninger, hvordan man skal behandle mindretal, men herhjemme er dan-

skerne bange for at afgive en hektar jord til bygge en moske."

Sin egen vej

Når Ramanan ser sit fremtidige liv i Danmark, er der et andet fænomen, han ikke har tænkt sig at kopiere. Og det er udvandningen af familien. "Familien er menneskets primære relation. Jeg har arbejdet på plejehjem og blev meget chokeret over, hvor ensomme mange af de ældre var. Hvor hårdt det var for dem at vente på, at deres børn eller børnebørn skulle komme og besøge dem. Det slags bør man tænke en ekstra gang over," siger han.

Problemet er, hvordan man undgår den slags, når man samtidig er en del af det effektive arbejds-Danmark. "Selv om mine egne forældre gerne vil være tæt på mig og min lillebror, så tror jeg ikke, de har lyst til at bo hos os og indordne sig, når de bliver gamle. Jeg forestiller mig ikke, at vi skal bo sammen. Det tror jeg ikke, nogen af os kan klare."

Men Ramanan forestiller sig dog, at han skal tage sig mere af sin familie, end de fleste danskere gør. Derfor er det meget vigtigt for ham at finde en kvinde, der er villig til acceptere det. "Min mor synes, det er fint, at jeg selv vælger den kvinde, jeg vil giftes med. Mine forældre kunne aldrig drømme om at forlange et arrangeret ægteskab. Mine forældre har også giftet sig af kærlighed. Min mor håber på, at det bliver en kvinde, der taler tamilsk. Om det så bliver en blondine, der skal lære det, vil tiden vise".

Start blenderen

af **Charlotte Aagaard, Dagbladet Dagbladet Information 23. maj 2003**

Yildiz Akdogan har fundet sin egen opskrift på, hvordan man får succes som indvandrer i Danmark. Den er enkel, men effektiv: Tag det

bedste fra de to kulturer, start blenderen – og smid så resten væk.

Yildiz Akdogan har fundet opskriften på, hvordan man klarer sig som indvander i det danske samfund. Takket være en moderne opdragelse har hun haft mulighed for at vælge frit på alle hylder. Og foreløbig er det gået forrygende.

Om kort tid er Yildiz færdig med sine studier på statskundskab i Århus og klar til at forfølge sin drøm om et job i udenrigstjenesten eller i Bruxelles.

Alle døre står åbne, for det er kernen i Yildiz Ardogans opskrift på succes; åbenhed over for verden, for andre kulturer og respekt for de mennesker, som bebor dem.

"Jeg har altid fået lov at gøre de ting, jeg gerne ville i mit liv. Til forskel fra mange andre tyrkiske piger har jeg frit kunnet vælge til og fra," fortæller Yildiz Akdogan, mens forårsso-len vælter ind over et frodigt morgenbord med rundstykker, friske skiver af tomat og feta.

"Derfor har jeg kunnet tage de bedste ting fra min tyrkiske baggrund og blande det med det bedste fra den danske kultur," siger hun, mens kaffe og nykogte æg dukker op foran gæsterne.

"Jeg har f.eks. valgt at bevare den familiære tæthed, som vi har til hinanden i den tyrkiske kultur. Den tæthed har jeg stadigvæk over for min egen familie og over for mine venner. Jeg har også valgt at bevare den sociale, kollektive tankegang, som kommer fra islam. Og jeg har valgt at bevare den gæstfrihed, som også kendetegner den tyrkiske kultur," siger Yildiz med et smil og byder fadene rundt.

"Fra den danske kultur har jeg valgt den mere individualistiske tilgang; at man skal realisere sine ideer og følge sine egne interesser. Jeg synes, jeg har fundet en middelevj mellem de to, så jeg ikke ofrer alt for familien."

"Til gengæld har jeg valgt den ekstreme lukkethed, danskerne har over for hinanden, fra. Det er så ærgerligt, for når man kommer ind under facaden er folk søde og imødekommende og kan blive venner for livet."

At sige sin mening

Yildiz synes, at hun er privilegeret, fordi hun kommer fra en tolerant og frisindet familie. Det har givet hende en frihed og selvstændighed, som har gjort livet i Danmark lettere.

"Jeg har ikke været nødt til at vælge så meget fra i min egen tyrkiske kultur, netop fordi jeg kommer fra den familie, jeg gør. Mine forældre har lært mig to meget vigtige ting; at respektere andre mennesker og altid at sige min mening, også over for chefen. Jeg er opdraget til at være meget selvstændig," siger hun.

Yildiz er født i en lille tyrkisk landsby og kom til Danmark i 1978: "Det gode ved mine forældre er, at de altid har ladet mig tage mine egne beslutninger. De har altid syntes, jeg skulle have en uddannelse, men når jeg f.eks. har spurgt, hvad de synes, jeg skulle gøre i forskellige situationer, har de altid sagt; det ved du bedst selv. Det har været en enorm stor styrke," siger Yildiz.

Yildiz bor alene i en lille hyggelig lejlighed i udkanten af Nørrebro, og det har hendes forældre aldrig haft noget imod. I det hele taget blander de sig ikke særlig meget i hendes liv og da slet ikke i hendes fremtid. Derfor er både valget af karriere og ægtefælle noget, Yildiz selv afgør – når hun er færdig med at læse.

"Hvis mine forældre havde noget at gøre med det, så var jeg allerede gift! ", siger hun og

afslører med et grin, at hun netop er fyldt 30. "Mine forældre ser da gerne, at jeg stifter familie. Det er ved at være tid, men jeg er ikke i panik. For mig er ægteskab den største eksamen i mit liv, så jeg skal virkelig være godt forberedt. Lige som alle danske forældre, ønsker mine forældre bare, at jeg bliver gift med en rar og venlig person. De eneste betingelser, de stiller, er, at det er et menneske, der respekterer mig som den, jeg er, at han er omsorgsfuld og vil være der for mig altid." Hvilken nationalitet, en kommende ægtemand skal have, er derimod ligegyldigt: "Det betyder ikke så meget, om min mand er dansk eller tyrkisk, så længe han er fordomsfri, har rejst og set noget andet end Danmark. Det skal være en, der kan bosætte sig hvor som helst uden at savne sit hjemland. En verdensborger – for sådan opfatter jeg mig selv." "Jeg er både kurder, tyrker, dansker, europæer og verdensborger. Og alligevel ingen af delene. Jeg kan ikke løbe fra min etniske baggrund, det er noget, jeg er født med, men jeg

kan bedst lide at præsentere mig selv som kvinde og studerende, og så kommer de andre identiteter efter," forklarer hun.

Grænser for tilpasning

Yildiz Akdogan synes, at hun har fundet et godt mix mellem sine identiteter. En kombination, som også hendes stue afspejler med sin blanding af orientalske og vestlige møbler. "Jeg kan både være meget dansk eller meget tyrkisk, alt efter omstændighederne. Men spørgsmålet er, hvor dansk man skal være, for at blive accepteret – eller hvor lidt udenlandsk man kan være, for at danskerne accepterer en."

Yildiz synes, at der er nogle krav, som det er rimeligt at stille til alle indvandrere: "Vi skal først og fremmest lære sproget, og så skal vi bidrage til samfundet, deltage i valg og deltage i lokalsamfundet. Man når ikke særlig langt, hvis man har en indstilling, der hedder; det danske samfund accepterer ikke mig, derfor accepterer jeg ikke det danske samfund. Man er nødt til at tilpasse sig til et vist punkt, men

man skal heller ikke lade sig diktere af majoriteten," siger hun. "Til gengæld skal det danske samfund lade være at blande sig i, om folk går med tørklæde. Det er den enkeltes valg."

Ingen assimilering her

Yildiz har sin egen klare grænse for tilpasning: "Jeg vil i hvert fald ikke assimileres. Jeg vil ikke afskrive mig min kulturelle, etniske baggrund. Det ville være et tab for mig og for samfundet. Jeg synes selv, jeg er meget tilpasset. Jeg bruger mine demokratiske rettigheder, jeg stemmer, jeg deltager i debatten, jeg tager stilling til de politiske beslutninger, der træffes. Jeg respekterer de love, regler, normer og værdier, som gælder herhjemme. Så jeg synes, at jeg har gjort mit. Mere kan man vel ikke forvente af en ideel borger," siger hun. "Men omvendt skal samfundet så også respektere mine normer og værdier."

"Danmark har satset på en mild grad af assimilation, men har indset at det ikke kan lade sig gøre. Den ideelle form for integration er at mødes midt på broen og give hinanden hånden. Men den proces er desværre først lige ved at begynde herhjemme 35-40 år efter, de første indvandrere kom! Det er meget beklageligt, at der er gået så lang tid."

Nøgleordet for Yildiz Akdogans opskrift på et godt liv i Danmark er åbenhed. En opskrift, hun blandt andet henter i citatet fra en tyrkisk sang, hun holder meget af: "Lige meget hvor meget du ved, så spørg altid en, der ved bedre!" Og et citat fra den alavittiske trosretning, der siger, at "Den største bog, som bør læses, er mennesket."

"Det er meget rammende for min indstilling til tilværelsen. Man kan gå rundt i sine egne cirkler og tro, man ved alting. Og det gør man bare ikke. Man kan jo ikke vide, hvem naboen er, før man går ind og banker på. Man skal ikke tage tingene for givet. Man skal være åben." "Min opfordring til både indvandrere og danskere er derfor: Vær lidt mere tolerante over for hinanden. Bank på hos din nabo og spørg: hvem er du?"

"Det første, min mor gjorde, da de flyttede, var at købe en kæmpe blomst og gå over til sin danske nabo med den. Det plejer jo at være omvendt, men da der ikke skete noget, gjorde hun det selv. Man er nødt til at tage initiativ og danskernes grundindstilling burde være: I er fremmede, næh, hvor interessant. Men desværre er danskere generelt meget skeptiske, f.eks. også over for EU."

LINKS OG SUPPLERENDE LITTERATUR:

- Globale dimensioner I og II ,Interkulturel pædagogik samt Ideer og opgaver til interkulturel undervisning af Mellempfolkeligt Samvirke og U-landsorganisationen Ibis 2000
- Den globale gæstelærer /The global guest teacher red. Patricia Brander AFS Interkultur 1999
- "Grib konflikten- om konstruktiv konflikthåndtering i skolen" Det kriminalpræventive råd i samarbejde med Center for konfliktløsning 2003. (indeholder en lang række konkrete øvelser)
- "Kontakt og tone" Fortællinger om kulturmøder. Ibis 2002
- Risager, Karen, 2003. Det nationale dilemma i sprog- og kulturpædagogikken. Et studie i forholdet mellem sprog og kultur. København: Akademisk Forlag.

LINKS:

www.Evam.dk - en hjemmeside for udviklingsprojektet "En verden af muligheder" om interkulturel og global kompetence i Grundskolen.

www.ICCT.dk - en hjemmeside om Integration af interkulturel kompetence i læreruddannelsen som U-landsorganisationen Ibis laver sammen med 5 Lærerseminarer.

www.Tidec.org er et lærernetværk for Development Education i Storbritannien.

www.MS.dk hjemmeside for Mellempfolkeligt Samvirke med særlig undervisningsside bla. med "Global undervisning" samt Zapp online, baggrundsmateriale og undervisningsideer til ungdomsbladet Zapp jorden rundt.

www.AFS. Interkultur.dk hjemmeside om udvekslingsarbejde og interkulturelt arbejde

www.Inet-SPF.dk hjemmeside bla. med Ungdomsbyens mange kurser.

www.Ibis.dk hjemmeside bl.a. med artikler fra bladet ZIGZAG og om uddannelse for alle.

www.uland.dk U-landsportal for de danske u-landsorganisationer, med bl.a. materialesøgning og projektinformation.

http://www.coe.int/T/E/human_rights/Ecri/3-Educational_resources/Education_Pack/Education_Pack_pdf.pdf

Europarådets materiale All different All Equal som pdf- fil

I Danmark lever jeg
hvor har jeg hjemme
hvor har jeg rod
hvor går min verden hen?

 Ibis

 AFS Interkultur

 Mellemløkelig Samvirke

 Statens Pædagogiske Forsøgscenter

